

1981/82:168

Måndagen den 7 juni em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

18 § Åtgärder för tekoindustrin m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1981/82:50.

Anf. 93 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Tekobranschens problem har vid skilda tillfällen diskuterats i den svenska riksdagen. Det är alltså inte några direkt stora nyheter som vi i dag kan prestera. Men låt mig i alla fall börja med att konstatera att tekoindustrins situation måste ses mot bakgrund av den allmänna ekonomiska utvecklingen under senare decennier såväl internationellt som i Sverige. Grunden till tekoindustrins problem står att finna dels i den internationella produktionsutvecklingen med alltmer omfattande etableringar i s. k. låglöneländer, dels i faktorer som kostnads- och löneutvecklingen i Sverige. Handelsministern konstaterade helt riktigt detta för en stund sedan.

Trots mycket omfattande satsningar på produktutveckling, rationaliseringar och exportfrämjande åtgärder har det visat sig vara svårt för svensk tekoindustri att klara såväl den internationella konkurrensen som den snabbt stigande produktionskostnaden.

I den industripolitiska propositionen våren 1981 redovisade regeringen sin syn på utformningen och inriktningen av industripolitiken. De riktlinjerna har antagits av riksdagen. Enligt dessa bör industripolitiken främja ett decentraliserat ekonomiskt system byggt på marknadshushållningens principer.

Marknadssystemet bygger på att de enskilda företagen fattar beslut om vilka produkter som skall tillverkas, hur dessa skall tillverkas och på vilka marknader de skall avsättas. För ett par dagar sedan sade jag i en annan debatt att marknadsekonomens syfte ju är att det i sista hand är konsumenten

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

som skall bestämma vilken vara han eller hon vill köpa. Marknadsekonomins effektivitet och överlägsenhet när det gäller resursfördelningen i samhället måste därför enligt oss moderater också ligga till grund för tekoindustrins fortsatta utveckling, den bransch som vi diskuterar här i dag.

Herr talman! Den svenska tekoindustrin som bransch betraktad är en av de mest reglerade branscherna i Sverige. På grund av bristande konkurrenskraft och därmed bristande möjligheter till expansion och utveckling har under åren ett omfattande stöd och ett regleringssystem byggts upp. Dessa regler och detta stöd har, vill jag påstå, konserverat en företagsstruktur som innebär att svårigheterna i dag växer när det gäller att konkurrera på utlandsmarknaden. Därmed har företagsstrukturen också bidragit till att ytterligare försämra branschens möjligheter att anpassa sig till nya förhållanden och till ny konkurrens. Avgörande för tekoindustrins svårigheter har utan tvivel varit löneutvecklingen under senare år. Den solidariska lönepolitiken under 1960-talet, vilken innebar att i princip alla branscher oavsett lönsamhet skulle betala i stort sett lika löner, har medfört att kostnadsläget inom svensk teko ligger betydligt högre än kostnadsläget i de länder och de företag som vi har att konkurrera med. Det är också uppenbart att löneskatten, arbetsgivaravgiften och andra pålagor slår utomordentligt hårt inte minst mot tekobranschen, som ju i relation till sin omsättning fortfarande har förhållandevis många anställda.

Att detta inte är ett förhållande som kan fortsätta i framtiden står i dag klart för allt flera. Enligt moderata samlingspartiets uppfattning ligger tekoindustrins enda chans i att på kommersiellt sund ekonomisk bas förstärka konkurrenskraften i de enskilda företagen. Detta innebär att kostnadsutvecklingen för framtiden måste bli sådan att svensk tekoindustri får en chans att kunna konkurrera och därmed hamnar i ett bättre läge såväl på hemmamarknaden som på exportmarknaden. Om vi inte klarar att lösa dessa problem, kommer vi även i fortsättningen att få ställa upp med omfattande resurser skattevägen och ytterligare tvingas att detaljreglera tekoindustrins arbetsvillkor. Att detta inte är förenligt med en sunt fungerande marknadsekonomi och därmed inte ger de fördelar och den utvecklingskraft som våra företag måste ha för att klara framtiden är ställt utom allt tvivel.

Herr talman! Att detta förhållande är ett faktum bevisas av att vi i Sveriges riksdag har fattat beslut om en gradvis avveckling av det stöd som i dag utgår till bl. a. tekoindustrin. Att, som socialdemokraterna nu vill, ytterligare bygga ut stödet strider mot riksdagens tidigare uttalade vilja och skulle också på sikt, som vi ser det, komma att innebära förstärkta svårigheter för tekoindustrin att skapa en bas för framtida utveckling. Ytterligare stöd endast försvårar för de enskilda tekoföretagen att möta framtiden. Tekoindustrin måste ges förutsättningar att utvecklas under de förhållanden som råder i en väl fungerande marknadshushållning.

Herr talman! Regeringen föreslår i sin proposition införandet av ett system för ursprungskontroll. Handelsministern kommenterade även den saken för en stund sedan. Vi moderater har i en kommittémotion med anledning av

propositionen motsatt oss detta. Vi står kvar vid riksdagens tidigare uttalande, att branschen på frivillig bas bör kunna åstadkomma ett system som motsvarar det framförda önskemålet.

För införande av obligatorisk ursprungsmärkning av kläder har den genomförda utredningen åberopat konsument- och tekopolitiska skäl. Men utredningen konstaterade också att det inte föreligger några starkt vägande skäl att från konsumentsynpunkt genomföra vad man kallar en geografisk ursprungsmärkning. Vad gäller ett kontrollsystem i enlighet med förslaget tror vi att sådana regler om geografisk ursprungsmärkning inte kommer att få så särskilt stor effekt. Förslaget innebär enligt vår och andras uppfattning – det framgår f. ö. av många remissutlåtanden – endast administrativa besvär och ökad byråkrati såväl för tillverkande som för importerande företag.

Det finns också, herr talman, starka skäl att ta hänsyn till de risker för snedvridande konkurrenseffekter som vi framför i vår motion. Svenska konfektionsindustriföretag som lyckats överleva har ofta förlagt sömnaden till andra länder – det är rätt vanligt i dag – medan design, tillskärning och marknadsföring legat i Sverige. Sådana företag får med det nu framlagda förslaget svårare att hävda sin ställning på marknaden genom att utländskt ursprung måste anges när konfektioneringen skett utomlands. Att det finns en risk för att de anställda vid dessa företag kan drabbas är givet. Jag vill konstatera detta efter att ha lyssnat till min utskottskollega Lilly Hanssons engagerade tal om nödvändigheten av en sådan här ursprungsmärkning.

Mot denna bakgrund, herr talman, finner vi moderater att inga nya skäl har framlagts som motiverar ytterligare regleringar på detta område. Jag vill därför yrka bifall till den moderata reservationen nr 1. Om denna reservation faller, kommer vi moderater att stödja reservation nr 2.

Som jag nämnde i inledningen är tekobranschen en av de mest genomreglerade branscher som vi har i vårt land. Ingen torde kunna motsäga mig på den punkten. Utvecklingen har visat att dessa regleringar och stöd inte på något sätt förbättrat framtidsmöjligheterna för denna bransch. Effekterna har i stället blivit att branschens möjligheter att klara framtiden under normala konkurrensbetingelser allvarligt försämrats. När vi ser utvecklingen inom tekobranschen och den regleringsglädje som visats upp från vissa politikers sida kan vi från moderat sida inte undvika att se visionen av ett kommande löntagarfonds-Sverige. När vi dessutom tar del av socialdemokraternas mycket detaljerade motionskrav om ytterligare regleringar som skulle innebära att vi t. o. m. skulle sitta och bestämma prissättningen ute i detaljhandeln – så står det nämligen i reservation 8 – förstår vi att om samma regleringsiver skulle få fritt spelrum i ett löntagarfondernas Sverige skulle det gå illa för oss.

Erfarenheterna från tekobranschens utveckling visar klart att det inte går att åstadkomma en expansiv utveckling genom politiskt beslutade subventioner och politiska regleringar. Tekobranschen är ett bevis på detta. Därmed blir tekobranschen också ett talande exempel på vad som skulle kunna drabba andra branscher och andra företag, om vi driver denna politik

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

alltför långt, inte minst med tanke på den löntagarfondsdebatt vi har i dag.

Herr talman! Moderata samlingspartiet ställer sig bakom riksdagens principuttalande om nödvändigheten av en avveckling av det omfattande stödet till tekoindustrin. Vi inser självfallet – det vill jag gärna markera ganska hårt – att detta inte kan ske omgående, och av detta skäl har vi accepterat en stegvis avtrappning. Vi vill dock understryka att det endast är genom en förbättring av kostnadssituationen som svensk tekoindustri kan bygga sin framtid. Det gäller f. ö. inte enbart den branschen – det finns många andra s. k. krisbranscher som har samma problem. Utan rimliga kostnadsrelationer gentemot konkurrenterna finns inte heller vare sig kraften att behålla nuvarande omfattning av vår tekoindustri eller möjligheten till en vidare expansion.

Herr talman! Jag vill avsluta med att slå fast att tekoindustrins framtid ligger i en anpassning till marknadsekonomin villkor. Endast på detta sätt kan tekoindustrins framtida utveckling tryggas.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till den vid detta betänkande fogade moderata reservationen.

Anf. 94 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Möjligheterna att behålla livskraftig tekoindustri i Sverige är goda. Framgångsrikast är företag som funnit en egen sektor där exempelvis kvalitet och moderiktighet i kombination med offensiva marknadsåtgärder gett resultat. Inom dessa sektorer har företagen i hård konkurrens från andra europeiska och nordamerikanska företag och importen från vissa u-länder lyckats hävda sig väl på både hemma- och exportmarknaden. Regeringens inriktning av tekopolitiken syftar ytterst till att stärka den svenska tekoindustrin på så sätt att den på egna ben kan klara sig i den allt hårdare konkurrensen.

Tekoindustrin i Sverige sysselsatte 1981 ca 33 000 personer i ungefär 700 företag. Det finns flera skäl till den snabba strukturomvandlingen inom tekobranschen. Ett skäl är den solidariska lönepolitiken och ett annat den konkurrens som mött tekoindustrin från utlandet.

De nya ekonomiska förutsättningarna för tekobranschen har inte hindrat att dessa företag har haft stor framgång. Det gäller inte minst på den hårda marknaden i Västeuropa. Den svenska tekoexporten uppgick år 1981 till ca 3 miljarder kronor. Den exporten gick huvudsakligen till EG- och EFTA-marknaderna.

Det är ett starkt konsumentintresse att den svenska marknaden erbjuder ett stort och variationsrikt sortiment. Det bör gälla allt ifrån priser till kvalitet. Det måste ytterst vara konsumenten som i en väl fungerande marknadsekonomi styr utbudet av varor och tjänster. Det är därför rimligt att konsumenterna får möjlighet att vid köpet även informera sig om varans geografiska ursprung.

Regeringen föreslår nu en serie åtgärder i syfte att höja effektiviteten i tekoindustrin. En ny låneform införs, s. k. beredskapslån. Ett ökat stöd ges

till marknadsföring och lån till rationaliseringsinvesteringar. Därutöver föreslår regeringen vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder i de tekodominerade kommunerna i Älvsborgs län. Det är glädjande att utskottets majoritet ställer sig bakom dessa åtgärder, som syftar till att stärka den svenska tekoindustrin. Totalt föreslås att ungefär 460 milj. kr. går som stöd till tekoindustrin. Detta betyder att det statliga stödet till tekoindustrin har ökat från 65 milj. kr. år 1976 till alltså en knapp halv miljard kommande budgetår. Det är en mängd olika stödformer som föreslås i regeringens proposition, vilka utskottet har ställt sig bakom. Det gäller exempelvis exportfrämjande åtgärder, upphandlingsstöd, det s. k. äldrestödet och försörjningsberedskapsmål, för att nämna några exempel.

Av den svenska tekoimporten, som år 1981 uppgick till ca 10 miljarder kronor, kom omkring två tredjedelar från EG- och EFTA-länderna samt USA, dvs. i huvudsak från länder med kostnadsläge som är jämförbart med det svenska. Den övriga importen härrörde sig huvudsakligen från länder i Sydostasien. För dessa och vissa andra länder gäller särskilda importbegränsningar på den svenska marknaden.

Regeringen avvisar tanken på ytterligare handelshinder. Utskottet välkomnar emellertid den av regeringen aviserade utredningen om ett s. k. globalsystem. De erfarenheter som har gjorts av länder som haft systemet pekar emellertid på att detta är en föga framgångsrik väg. Litet beroende på hur det utformas kan det också medföra handelspolitiska konsekvenser, som kan få negativa följder för andra delar av handeln.

I propositionen konstateras att vi uppnår de beredskapspolitiska målen inom tekoområdet. Detta innebär en försörjningsuthållighet på omkring tre år. Regeringen föreslår i totalförsvarspropositionen totalt 76 milj. kr. till beklädnadsområdet, varav 63,5 milj. kr. till teko samt 12,5 milj. kr. till läder- och skoindustrin.

En ny låneform införs, s. k. beredskapslån, vars syfte är att stimulera till en effektivisering i de delar av tekoindustrin som berörs, främst på det grundtextila området.

För att stärka den svenska tekoindustrins konkurrenskraft föreslås också att de industripolitiska åtgärderna förstärks med 15 milj. kr. under innevarande budgetår. Härigenom skapas möjligheter att stödja marknadsföringsinsatserna och öka effektiviteten inom branschen.

Den successiva tillbakagången på hemmamarknaden har gjort att många tekoföretag målmedvetet anstränger sig för att öka sin export. Statsmakterna har sedan länge stimulerat dessa ansträngningar genom exportfrämjande åtgärder inom det särskilda världsprogrammet för tekoindustrin som finns vid statens industriverk.

På tekoområdet är fackhandeln de svenska producenternas naturliga kunder. Möjligheter att även ge visst stöd till marknadsföringsåtgärder på hemmamarknaden infördes 1977. Denna stödmöjlighet bör kunna stimulera till ett närmare samarbete mellan tekoföretag och fackhandel. Av den förstärkning med 15 milj. kr. som har föreslagits anvisas 5 milj. kr. för att

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

stödja tekoföretagens marknadsföring på såväl exportmarknaderna som hemmamarknaderna.

Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin lämnas för sådan produktionsutrustning som påtagligt höjer effektiviteten. För att stimulera till sådana förändringar föreslås att ytterligare 10 milj. kr. anvisas. I propositionen föreslås – och det har också näringsutskottet ställt sig bakom – att ett nytt stöd skall införas för att utveckla och differentiera arbetsmarknaden i kommuner med mycket stort beroende av tekoindustrin. Det stödet skulle uppgå till 15 milj. kr. De kommuner som kommer i fråga är Marks, Borås, Ulricehamns, Tranemo och Svenljunga kommuner. De är alla belägna i Sjuhäradsbygden i Älvsborgs län.

Förslaget om att utveckla den lokala arbetsmarknaden i tekokommunerna i Sjuhäradsbygden innebär att stöd kan utgå med upp till 75 % av de totala kostnaderna för projekt som syftar till att långsiktigt utveckla arbetsmarknaden. Syftet är också att med denna projektverksamhet bidra till att bygdens stora beroende av tekoindustrin skall kunna brytas. I Älvsborgs län har en fjärdedel av de industrisysselsatta sin anställning inom tekoindustrin. I t. ex. Marks kommun är 80 % av de industrisysselsatta anställda inom tekoindustrin. I Borås och Ulricehamn är motsvarande siffra mellan 50 och 60 %. Stödet skall utgå under tre år med början den 1 juli 1982.

Jag delar regeringens uppfattning att det ytterst är den ekonomiska politik som regeringen för som bäst kan stärka den svenska konkurrenskraften i företagen. Detta gäller naturligtvis också för företagen i tekobranschen. Detta i kombination med de ökade satsningar på effektivitetshöjande åtgärder som jag delvis har redogjort för gör att det kommer att finnas goda möjligheter för tekoindustriföretagen att utvecklas till konkurrenskraftiga och lönsamma företag. Jag vill dock understryka att det på kort sikt inte finns någon möjlighet att uppnå det uppställda riktmärket om upprätthållande av 1978 års produktionsvolym och målet att svensk tekoindustri skall svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Näringsutskottet stödjer emellertid tanken att de långsiktiga målen för tekopolitiken bör inriktas på att nå riktmärket resp. målet.

Herr talman! När Lilly Hansson höll sitt anförande konstaterade hon fullt riktigt att vi varje år haft dessa debatter. Men det är inget speciellt nytt som har tillförts vad gäller förslag om hur man skall lösa tekobranschens problem.

Till utskottets betänkande är, med anledning av motioner från socialdemokraterna, vpk och enskilda ledamöter, fogade elva reservationer.

Eftersom Lilly Hansson mycket noggrant har redovisat de socialdemokratiska reservationerna och Erik Hovhammar har redovisat moderaternas motion och reservation vad gäller ursprungsmärkning, tycker jag – utan att hemfalla åt någon nonchalans – att jag inte behöver redogöra för och kommentera vad utskottet anfört i dessa frågor. Det finns ju i utskottsbetänkandet.

Jag vill ändå säga några ord om reservation 2, med Johan Olsson som första namn. Den gäller ursprungsmärkningen.

Vi anser i likhet med vad som anförts i propositionen att det beträffande ursprungsmärkningen bör finnas sådan frihet att om det visar sig att det som föreslås i propositionen och som utskottsmajoriteten ställer sig bakom inte faller väl ut, får frågan omprövas senare.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och reservation 2.

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

Anf. 95 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Sven Andersson säger att det inte har kommit fram några speciellt nya förslag när det gäller att lösa tekoindustrins problem sedan vi diskuterade de här frågorna förra gången. Det är sant. De förslag som vi fört fram i år har vi fört fram under många år. Vi anser att de förslag som vi har lagt fram utan att få gehör för tål att upprepas. Vi tror att de förslagen skulle leda till att tekobranschen kommer i en bättre ställning.

Det har sannerligen inte kommit fram någonting nytt från regeringssidan heller, vill jag påstå, när det gäller att lösa branschens problem – tvärtom. Det enda som har kommit är ursprungsmärkningen, och som jag sade tidigare är skrivningen mycket löslig när det gäller omfattningen av och förfarandet vid märkningen.

Sedan säger Sven Andersson – och det gjorde som vanligt Erik Hovhammar också – att det är den solidariska lönepolitiken plus konkurrensen från låglöneländer som har gjort att vi har den situation som vi har i branschen. Det är lätt för mig att ställa frågan: Anser ni – svara konkret på det – att lönerna inom svensk tekoindustri är för höga? Eftersom ni antyder att det är precis vad det handlar om, borde ni också kunna svara på om lönerna borde sänkas för att vi skall kunna konkurrera med lågprisländerna.

Jag tror på den svenska tekoindustrin, och vi vill också att den svenska tekoindustrin skall kunna stå på egna ben och klara sin situation med goda marginaler. Men det är riksdagens och regeringens skyldighet, anser vi, att se till att genom en riktig plan för tekoindustrin, genom en riktig målsättning och genom ett riktigt stöd ge branschen de förutsättningar som krävs för att den skall kunna stå på egna ben.

Anf. 96 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Tekodebatten ger alltid intryck av, särskilt det som sägs från oppositionshåll, att regeringen lämnar tekoindustrin åt sitt öde. Så är ingalunda fallet. Jag har tidigare redovisat att betydande statsstöd går till tekoindustrin.

Men dess problem är branschens internationellt sett ogynnsamma kostnadsnivå. På den punkten tror jag inte att Lilly Hansson kan motsäga mig. När Lilly Hansson ställer frågan till mig, om vi anser att man bör sänka lönerna för dem som jobbar inom tekoindustrin, vill jag påpeka att jag ingalunda anför något sådant. Jag trodde att även socialdemokraterna var överens med övriga deltagare i debatten om att vi inte har någon möjlighet att konkurrera med lågprisländerna. Däremot skall vi konkurrera med de länder

varifrån vi tar in två tredjedelar av vår import, nämligen från EG-EFTA-området. Det tycker jag är det viktigaste. Däremot har vi inga möjligheter att konkurrera med Ostasien på löne- och kostnadssidan. Det är alldeles klart.

För att återgå till några av de reservationer som socialdemokraterna har skrivit vet vi ju att det har varit en utredning på prissättningsområdet. Jag har tidigare i kammaren redovisat intryck, uppgifter och utredningar som stora kedjegrupper har gjort internt. KF har gjort sådana liksom enskilda detaljhandlare, som säljer enbart svenska produkter. De är av den bestämda uppfattningen att en lagfäst prissättning och kronpåslag skulle vara mycket olyckligt för den svenska tekoindustrin. Jag redovisade exempelvis hur Domus i min hemstad införde ett system med två olika kronpåslag på kostymer – 550 kr. och 750 kr. Men konfektionsindustrin sade ifrån: Ni får inte ha det här prissystemet. Då köper de andra inga kostymer från oss utan importerar ännu mer. Den uppfattningen hade man där.

Jag vill påstå att det vore mycket olyckligt om riksdagen skulle börja besluta om prissättningssystem inom detaljhandeln, eftersom man inom vissa branscher har ett tiotal olika prissättningssystem – beroende på omsättnings-hastigheten på varan.

För att sedan övergå till globalsystemet anser jag att vi bör avvakta den utredning som kommerskollegium skall göra. Vi får se om resultatet blir att ett globalsystem är att föredra – ett system där vi skall motivera våra importbegränsningar på varje vara.

Anf. 97 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är nog alldeles riktigt, Sven Andersson, att vi inte kan konkurrera med prissättningen i lågprisländerna. Det är vi väl medvetna om. Men med vissa åtgärder på det handelspolitiska området kan vi göra en del för att begränsa den import som formligen väller över oss.

Vi skall konkurrera med de länder som vi importerar två tredjedelar från och som har ungefär samma kostnadsläge som vi har, menar Sven Andersson. Då vill jag påminna om att det kanske gäller generellt, men t. ex. textilarbetarna i England, Tyskland och Frankrike har betydligt lägre löner än textilarbetarna i vårt land. Det kanske alltså inte stämmer riktigt. När man talar om samma kostnadsläge totalt sett vill jag påpeka att det är olika från bransch till bransch.

Jag är mycket glad över att handelsministern har aviserat en utredning om ett globalkontingentsystem. Jag tror nämligen att den kan vara mycket bra att ha om det visar sig att MFA-avtalen inte får den effekt för Sverige som vi har räknat med. Vi begärde en sådan utredning tidigare, och våra krav har blivit i viss mån tillgodosedda genom att en utredning nu skall göras, men regeringen säger ingenting om vad den skall leda till – bara att det skall göras en fördjupad studie kring ett globalarrangemang. Det hade varit fördelaktigt, om vi hade fått litet mer kött på benen, så att vi hade haft en uppfattning om vad utredningen skulle leda till.

Vidare något om prissättningssystemet. Om nu systemet med fri prissätt-

ning – som varit och är till nackdel för konsumenterna – är så väsentligt som det sägs, varför har det inte gått att komma fram på frivillig väg? Man har arbetat med detta i flera år, men inte kommit fram den vägen. Det är ju konstaterat att prissättningssystemet inte är bra, och när det inte går att komma fram på frivillig väg, måste man överväga om man skall ta till lagstiftningsåtgärder.

Låt mig till sist säga några ord om regeringens ekonomiska politik hittills avseende tekobranschen. Sedan handelsministern var på beklädnadsindustriarbetarnas kongress har den politiken lett till att var artonde arbetare inom industrin har varslats. Jag kan inte se att det är en riktig ekonomisk politik. Dess verkan har varit tvärt emot vad regeringen själv säger att den har varit.

Anf. 98 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! När man under en lång period har följt tekobranschen så ingående som jag har gjort är man strängt taget förvånad över att industrin över huvud taget kan överleva. När man följer modeutvecklingen förvånas man över att svensk konfektion, trots att den har mycket fin kvalitet och god design, kan existera.

Enligt en utredning som kedjeföretaget Gulins gjorde för ett par år sedan är det bara 8 % av den manliga befolkningen som bär kostym. Merparten av de svenska herrarna och damerna går i udda långbyxor och vindtygsjackor av olika slag. De tillverkas naturligtvis inte bara i Sverige utan framför allt också i EG-EFTA-området i övrigt. Med hänsyn till det har tekobranschen ändå klarat sig relativt hyggligt. Det är ett problem som ingen regering i världen kan hjälpa tekofabrikanterna med, nämligen att sälja deras varor.

Jag har den bestämda uppfattningen att det är i få länder som tekobranschen har fått så stort ekonomiskt stöd som just i Sverige. Den finska tekobranschen t. ex. har inte alls på samma sätt blivit begåvad med statliga stödåtgärder.

Kvar står det faktum att nära 500 milj. kr. utgår som statligt stöd till tekobranschen. Det tycker jag är anmärkningsvärt. Och det är ett bra förslag i år som läggs fram från regeringens sida.

Tredje vice talmannen anmälde att Lilly Hansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 99 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! På en punkt har väl de skiljaktiga parterna ändå varit ense i dagens diskussion, nämligen att detta är en årligen återkommande politisk debattfråga. Parterna ligger i sina skyttegravar utan att det blir någon nämnvärd förändring av läget. Jag skulle kunna använda det gamla hederliga uttrycket, att medan gräset växer, dör kon. Medan den här debatten pågår år efter år, dör industrin.

Tekindustrin i vårt land är på stadig nedgång. Vi kan mellan varje sådan här årsdebatt inregistrera hur produktionsvolymen har gått ned, hur antalet

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

anställda inom branschen stadigt reduceras, hur produktionsföretagen omvandlas till importföretag. Vi kan också inregistrera att regeringen står tämligen likgiltig inför denna i förhållande till omvärlden unika utveckling som vår nation genomgått när det gäller tekobranschen.

Utgångspunkten för våra debatter och för oppositionens motioner och reservationer är helt enkelt det faktum att vi har lagt fast att tekonäringen i vårt land skall vara en beredskapsnäring. Vi anser med samma motivering som vi använder när det gäller att skydda det svenska jordbruket att vi skall ha en egen försörjning av tekovaror. Skillnaden mellan jordbruksprodukter och tekovaror är ändå högst väsentlig när det gäller hur staten hanterar de båda branscherna. Det svenska jordbruket skyddar vi till 100 % av det svenska folkets konsumtionsbehov och t. o. m. en bra bit däröver, eftersom prisgarantierna för jordbruksprodukterna även gäller för den överproduktion som vi f. n. håller oss med och som vi endast kan avsätta ute på världsmarknaden genom ett arrangemang där konsumenterna i allt väsentligt och i sista hand står för subventionerna.

När det gäller tekobranschen har vi inte sträckt oss tillnärmelsevis så långt. År 1979 uttalade riksdagen att regeringen bör svara för att 1978 års tekoproduktion skall bibehållas. Det innebar, enkelt uttryckt, att vi med egna produktionskällor skall svara för 30 % av det svenska folkets förbrukning av tekovaror. Med en enda rösts övervikt förändrade riksdagen denna målsättning till en riktpunkt för tekopolitiken något år senare. I stället för 30 % som målsättning gäller således i dag 30 % som riktpunkt.

Här uppstår den utomordentligt intressanta frågan: Vilken tolerans i fråga om variationerna skall man tillåta kring denna s. k. riktpunkt innan konkreta ingripanden framstår som nödvändiga? Vi skulle alla vara djupt tacksamma om vi av handelsministern kunde få ett svar på den frågan. Betyder riktpunkten 30 % att man kan acceptera en självförsörjningsgrad på 25 %, 20 %, 15 % eller 10 % och ändå trösta sig med att riktpunkten 30 % fortfarande är färdmärke? Någonstans måste det finnas en botten för variationerna, om det skall vara praktisk politik och i enlighet med vanligt sunt förnuft att tala om 30 % som en riktpunkt. Vi förväntar oss ett svar av handelsministern på frågan om var han anser att gränsen går utan att begreppet riktpunkt blir till intet förpliktande. Eftersom denna riktpunkt är ett beslut av riksdagen – visserligen med den knappaste majoritet – är den ändå förpliktande för handelsministern.

I dag är vi emellertid nere i ungefär 15 % av vår egen försörjning. I det avseendet finns det inget annat land vare sig bland EG- eller EFTA-nationerna som har visat ett slikt tillmötesgående gentemot den lågprisimport som f. n. håller på att slå ut den svenska textil- och beklädnadsindustrin. Av de i runt tal 100 000 anställda som vi hade inom denna industri vid 1960-talets början har vi i dag kvar ca 30 000. På de senaste tio åren har man slagit igen 650 beklädnadsfabriker i vårt land. På den korta tiden mellan 1976 och 1980 försvann 10 000 anställda inom beklädnadsindustrin och 5 000 anställda inom textilindustrin. I södra Älvsborgs län, där textilindustrin är

helt avgörande för sysselsättningen, har 36 000 anställda reducerats till ca 15 000.

På grund av den ekonomiska politik som regeringen har gjort till sin har det under den senaste femårsperioden varit praktiskt taget omöjligt att hänvisa de arbetslösa till något annat industriellt område. Enkelt beskrivet har resultatet blivit att i första hand kvinnorna inom textil- och beklädnadsindustrin har fått gå hem. I medvetandet om att inget annat arbete står till deras förfogande blir de vad man skulle vilja uttrycka som anonymt och tyst arbetslösa, med de konsekvenser som det har för familjens inkomst.

Liksom andra västerländska nationer lever vi i en värld där den egna tekoindustrin har att möta den förödande konkurrensen från lågprisländerna. Det spelar ingen roll om man arbetar i Västtyskland, i Frankrike, i Norge, i Finland, i Danmark eller i England – man kan inte konkurrera med lågprisländerna, där de anställda har en dagslön på 4–5 kr. i svensk valuta, dvs. hälften eller en fjärdedel av timlönen i andra länder och för vår del en femtedel eller en sjättedel av utgående timlön.

Man har på alla håll med stor olust observerat hur den importen slår ihjäl den egna industrin. Man skyddar sig med tullar och direkta importregleringar av mer eller mindre officiell karaktär. För Sveriges vidkommande är dylika åtgärder praktiskt taget obefintliga. Vi har i vårt land en skyddstull gentemot låglöneländerna på 14 %. I Europas EG-stater är den 17 %, i USA 27 %, i Norge 30 % och i Finland 35 %. Det senaste kan vara intressant för Sven Andersson att observera – han gjorde ju vissa jämförelser mellan Finland och Sverige och sade att i Finland får tekoindustrin inte det statsstöd som den får i Sverige. Etablerar vi en tull på 35 % även här i Sverige får statsstödet mindre betydelse, det tror jag att Sven Andersson är överens med mig om.

Den här tullen kompletteras med mer eller mindre officiella importregleringsbestämmelser, som alla fungerar som en spärr mot den för den egna industrin förödande importkonkurrensen.

Västtyskland importerar i dag 40 % av sitt försörjningsbehov, England och Frankrike 30 % och USA 10 %. Här i Sverige är importandelen gissningsvis mellan 80 och 85 %. Den mest principiella och fanatiska frihandlaren borde inte stå oberörd inför dessa faktiska förhållanden. Men kanske man säger: "Vi har ju ändå kläder på kroppen och skor på fötterna trots att den svenska industrin slås ut." Ja, vi har det så länge som kommunikationslederna fungerar. Vi är emellertid några personer som har upplevt två världskrig under vårt långa liv, och vi vet då att ridåerna definitivt kan dras ner i fråga om förbindelserna med omvärlden, om det värsta händer.

Jag har lagt märke till att regeringen för all del erkänner beredskapsmotivet som en anledning att skydda den svenska tekoindustrin. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har på regeringens uppdrag gjort sina bedömningar efter vissa på s. 4 i propositionen angivna planeringsnormer. Det gäller först och främst en försörjningsuthållighet på tre år. Mot bakgrund av erfarenheterna kan ifrågasättas varför man stannat vid denna tidsperiod.

Man har vidare i sin planering räknat med att vi även vid en avspärning skall ha möjligheter att importera 25 % av det årliga konsumtionsbehovet.

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

Med förlov sagt, herr talman, en så lättsinnig försvarsplanering vill jag inte godkänna. Jag säger det som gammal folkhushållningsminister som hade möjligheter att följa dessa problem på mycket nära håll åren omedelbart efter det sista världskriget.

Man antar vidare att man kan öka skiftgången i händelse av en avspärning för att den vägen expandera produktionen. Hur man snabbt skall kunna mobilisera folk till en slik skiftgång är sannerligen tvivel underkastat med tanke på den personal som behövs för att upprätthålla försvarsberedskapen både hemma och runt omkring gränserna.

Eftersom det i sista hand är regeringen som har att ta sitt ansvar för beredskapsplaneringen tillåter jag mig att framföra den uppfattningen att den präglas av ett önsketänkande som har alla möjligheter att raseras inför den brutala verkligheten. Vi kan naturligtvis säga oss att den internationella solidaritet vi bör känna gentemot de fattiga länderna bör innebära att vi accepterar att den egna tekoindustrin ersätts med importvaror från lågprisländerna. Just denna speciella solidaritet spelade ju en stor roll i vår värderade handelsministers inlägg här inledningsvis – jag ser att han har försvunnit från kammaren men jag hoppas att han är på väg tillbaka.

Vår solidaritet i detta avseende sträcker sig emellertid längre – det har också understrukits i debatten – än vad den gör i andra likvärdiga länder. Vi har ju en import från lågprisländerna som per capita både två och tre gånger överstiger vad andra nationer kostar på sig. Om ingen ändring sker när det gäller regeringens, jag vågar säga så, både liknöjdhet och resignation inför en sådan här utveckling, slutar det hela med att vi kan begrava vårt tal att näringen har karaktär av beredskapsnäring och att riksdagens synpunkter i det avseendet är tillgodosedda.

Om vi dessutom är medvetna om att det är det internationella storkapitalet som svarar för produktionen i utvecklingsländerna och gör det med utnyttjandet av arbetskraften på ett sätt som vi anständigtvis måste reagera mot, blir ju också talet om den internationella solidariteten både ihåligt och missvisande.

För att i någon mån få en hejd på denna olyckliga utveckling har vi i vår motion föreslagit att importen från länder utanför EG och EFTA skall hanteras inom ramen för en global kvot där vi således har garantier för att vad vi bestämmer oss för att vi skall importera från dessa lågprisnationer också kommer att bli den kvantitet som vi importerar.

I en PM från Textilrådet och Konfektionsföreningen, som jag vet har ställts till näringsutskottets förfogande, redovisas bl. a. utvecklingen när det gäller import av kläder från Indonesien – en nation som vi inte har något bilateralt kvotavtal med. Av vilken anledning vi inte har det kan jag för dagen inte förklara, men vi saknar i alla fall avtal med detta land. Importen är där oreglerad, till skillnad från importen från tolv olika begränsningsländer, som finns uppräknade i den PM som jag hänvisar till. Denna öppna handel har resulterat i att Indonesien år från år har ökat sin klädesexport till Sverige – t. o. m. i en rasande fart. 1976 rörde det sig om 4 ton. Nu rör det sig om 724 ton. Bara under åren 1980–1981 utgjorde stegringen 150 %. Det var en

öppen dörr vid sidan om allt vad regeringen försökt göra för att begränsa den här lågprisimporten. Man redovisar att siffran för den svenska importen från Indonesien redan 1980 per capita räknat var dubbelt så stor som de sammanlagda siffrorna för EG, USA, Canada, Japan, Schweiz och Österrike. Detta är ju en ganska fantastisk redovisning.

Det finns ytterligare intressanta siffersammanställningar i den av branschen upprättade promemorian. Mellan 1980 och 1981 sjönk mängden svensktillverkade skjortor, räknat i antalet plagg, med 333 000. Samtidigt ökade importen från Indonesien av motsvarande vara med 501 000 plagg. När det gäller en sådan standardvara som långbyxor sjönk den svenska produktionen med 628 000 plagg mellan 1980 och 1981, och importen från Indonesien ökade med 411 000 plagg.

Det här är konkreta och handfasta besked och exempel som redovisar läget, till skillnad från det allmänna och till intet förpliktande talet om frihandelns och liberaliseringens överhöghet och situationen bland människorna i de s. k. utvecklingsländerna. Fortfarande har vi inte någon begränsning i denna tekoimport. Man kan mycket väl tänka sig att andra nationer utan kvotavtal följer samma väg, med de påföljder det har för vår egen industri framöver.

För en tid sedan blev vi genom dagspressen upplysta om hur en stor svensk importör går till väga för att komma vid sidan av begränsningsavtalet. Importören deklarerar ärligt och uppriktigt att man tar in de importbegränsade tekovarorna via ett annat land, som inte har några kvotbestämmelser, och därmed obehindrat går vid sidan av den kvotering som är avtalsmässigt fixerad. Det är en vedertagen metod, som importörer tillämpar, säger vederbörande direktör – alla gör vi så här, och det har varit vanligt sedan åtskilliga år tillbaka.

Den trafik som här förekommer kan endast korrigeras – om jag förstår det hela rätt – via en globalkvot, som täcker all import utanför EFTA- och EG-länderna. Det innebär att lågprisländerna då får konkurrera fritt inom denna kvots ram, och det är en kvot som man har bestämt utifrån våra utgångspunkter med hänsyn till att vi vill skydda industrin. Vi vet som nation på förhand hur stor kvot av lågprisvaror vi kan konsumera utan att ta livet av vår egen industri, och vi bestämmer detta. Man får konkurrera inom denna kvot. Globalkvoten är tillåten – märk väl detta – enligt GATT-bestämmelserna och frihandelsreglerna. Den tillämpas bl. a. i ett så närliggande land som Norge. Visserligen infördes den av arbetarpartiet i Norge, men mig veterligt har inte den konservativa regeringen där gjort anspråk på att ändra på förhållandet.

Inför denna helt naturliga åtgärd för att i någon mån behärska importen svarar nu handelsministern att han vill gå så långt att han skall ägna frågan fördjupade studier. Det är naturligtvis en vänlighet och ett tillmötesgående från handelsministern som gör oss helt överväldigade. Men jag tillåter mig hysa den uppfattningen att problemet förblir lika olöst, om handelsministern fördjupar sig i dessa studier utan att klart inse att globalkvoten är nödvändig.

Vi har från socialdemokratin också gjort anspråk på att importen skall läggas under licensiering. Det gäller även den import som kommer via EFTA och EG. Därmed är det inte sagt att det är fråga om någon begränsning; det torde vi vara förhindrade till. Men vi har möjlighet att upprätthålla en bättre kontroll över den trafik som vi misstänker försiggår, nämligen fördomsfria importörer som via förbindelser inom EG- och EFTA-länderna slussar in kvoter från lågprisländerna utöver vad begränsningskvoterna mellan Sverige och dessa länder föreskriver. Med dessa och andra kompletterande åtgärder, som socialdemokratin motionsledes har fört fram, blir det möjligt att inom rimlig tid återställa 1978 års inhemska produktionsvolym.

I propositionen har handelsministern nu föreslagit en ursprungsmärkning för att hålla bättre kontroll på lågprisimporten. Det kanske kan betraktas som ett framsteg när det gäller handelsminister Molin. Han har emellertid inte vågat följa sin utredningsman, som har velat göra ursprungsmärkningen på ett sådant sätt att den gör skäl för namnet ursprungsmärkning. Han har vidare velat begränsa märkningstvånget till de varor som den enskilde konsumenten möter i handeln.

På den här punkten har utskottet – om jag har förstått det rätt – korrigerat handelsministern och ställt sig bakom utredningsmannens förslag, vilket jag noterar med tillfredsställelse. Står de borgerliga reservanterna för sin ståndpunkt vid voteringen, bör det bli riksdagens beslut. Så alldeles övertygad är jag väl inte i det avseendet. Jag tycker nämligen att Erik Hovhammars deklarationer ingav vissa betänkligheter.

En tredje åtgärd för att få ordning på lågprisimporten – ett område där vi ändå i princip är inställda på att försöka skapa en viss ordning – är att förändra det nuvarande hemtagningssystemet i samband med tullbehandlingen. Jag signerade på min tid själv en proposition i vilken hemtagningssystemet föreslogs. Men det var under en tid, det vågar jag säga, då den allmänna respekten för lag och ordning var större än den är i dag.

Jag var mycket tveksam till denna liberalisering, som egentligen lägger över stora delar av de kontrollerande myndigheternas uppgifter på den enskilde importören. Men jag resonerade som så att vi kanske vågar göra ett försök, och har vi misräknat oss så går det att ta tillbaka den gamla tullbehandlingsproceduren igen.

I dag har jag den uppfattningen när det gäller det ömtåliga tekoområdet och med den reduktion av den egna industrin som skett, att vi inte kan stå till svars med att ta de risker som hemtagningssystemet innebär. Den ökade byråkratisering som en återgång till sedvanlig tullkontroll skulle medföra kan inte vara så över måttan besvärande, om hemtagningssystemet förbjuds på detta speciella avsnitt av importen.

Jag vill rekommendera att tekoimporten undantas från hemtagningssystemet just med hänsyn till den otillåtet snabba ödeläggelse av svensk tekoindustri som vi nu bevittnar.

En avgörande nackdel för den svenska industrin är naturligtvis den försäljningsprincip som f. n. gäller för handeln. Det har berörts i den tidigare debatten. Om den importerade varans pris utgör hälften eller en tredjedel av

den motsvarande svensktillverkade varan, så är denna prisdifferens i producentledet inte den slutliga prisdifferens som konsumenten möter. Handelsn tillägg fixeras i procent på varans pris. Eller med andra ord: handlaren skall ha två till tre gånger mera i avans för att han lyfter en svensktillverkad vara över disken än för motsvarande arbetsprestation när det gäller en importerad lågprisvara. Vi har gång på gång föreslagit en förändring dithän, att handelsn påslag i kronor räknat skall vara likvärdigt, oavsett om varan är importerad eller svensktillverkad. Vi har föreslagit att priskontrollen borde försöka förhandla fram en sådan uppgörelse med handelsn representanter.

Våra förslag har inte lett till något resultat. Vi ser emellertid ingen annan lösning på problemet än att handelsministern går in med direkta och klara besked till priskontrollnämnden om att det är hans uppfattning att denna fråga skall redas upp. Som sista utväg har han ju lagstiftningen i sin hand, även om den kan innebära vissa komplikationer. Som gammal ledamot av priskontrollnämnden och som gammal folkhushållare vet jag att om priskontrollnämnden säger ifrån, går det att få en överenskommelse med handelsn representanter. Jag tror att det gäller även på detta område. Då bör denna regel utformas så, att handelsn arbetsprestation skall ersättas för vad den är värd, utan variationer med hänsyn till varans inköpskostnad.

Om man attackerar tekobranschens problem från dessa utgångspunkter, borde vi ha en rimlig chans att rädda branschen och återställa en egen produktion upp till de 30 % av vår egen förbrukning som riksdagen har uttalat sig för. Jag bortser nu från om vi skall tala om målsättning eller riktmärke. Jag förväntar mig ett besked från handelsministern om vilken tolerans han har i fråga om variationerna på detta riktmärke.

Det skulle dessutom vara ytterst välgörande för vår egen bytesbalans, om en begränsning av tekoimporten kunde vidtas genom dessa åtgärder. Vår tekoimport belöper sig ändå till 10 miljarder. Även om värdemässigt det mesta kommer från EG- och EFTA-länder, kommer antalet plagg till närmare 60 % från lågprisländerna. Det betyder enormt mycket sett ur sysselsättningssynpunkt. I dagens bekymmersamma utrikeshandelsläge är varje miljard vi kan undvika i underskott i vår handelsbalans av ett alldeles utomordentligt värde. Sysselsättningen inom branschen är minst lika viktig.

Herr talman! Jag har velat begränsa mitt inlägg till dessa avsnitt i dagens debatt, då jag anser att det är nödvändigt med en korrigerig i den utveckling som vi f. n. upplever. Att man bara sitter med armarna i kors och bevittnar den snabba nedgången i en industri som vi har upphöjt till begreppet beredskapsindustri kan inte riksdagen ta ansvaret för.

Vi är i dag så långt från den 30-procentiga försörjningsgraden att inte ens den mest toleranta bedömning av begreppet riktpunkt kan stämma överens med dagsläget.

Naturligtvis kan mina rekommendationer inte utan vidare samordnas med handelsministerns ultraliberala uppfattning, som han i tid och otid deklarerar. Men vad jag här har framfört är i överensstämmelse med de

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

undantagsbestämmelser som återfinns både i GATT-stadgan och i liberaliseringsöverenskommelserna mellan nationerna. Man har varit medveten om att enskilda stater kan behöva tillgripa slika åtgärder i ett nödläge.

Manchesterliberalismens dogmer bör, om de skall tillämpas, följas av alla parter som berörs. Så är det självfallet inte i dag. Det är vi som går före, med en väldig distans till de andra. Den tillfredsställelse som handelsministern kan känna i själen över att han står på liberalismens barrikad är en i exklusiv mening teoretisk och substanslös tillfredsställelse. Placerar han sig i den karga verklighet där vi i dag befinner oss, tar han hänsyn till den uppfattning som denna riksdag ändå har ställt sig bakom när det gäller målsättningen för tekoproduktionen, då tarvas det en omprövning hos handelsministern.

Jag tillåter mig, herr talman, uttala den uppfattningen att omprövningen kommer. Den bör helst vara omedelbart förestående, om vår värderade handelsminister har någon känsla för branschen, företagen och de anställda.

Herr talman! Eftersom jag är i talarstolen, vill jag dessutom anföra ett par synpunkter med anledning av den förda debatten. Herr Molin säger från denna talarstol: Här har socialdemokratin på nytt krävt kostnadskrävande åtgärder och framfört, som han uttryckte det, lättsinniga överbud. Det är en försvarsattityd, som regeringens ledamöter håller sig med för att förvilla begreppen hos allmänheten. Man skall inte tala om lättsinniga överbud, man skall inte tala om lättsinnig hantering av nationens och statens ekonomi, när man har de sex år bakom sig i regeringsställning som fyra skiftande borgerliga regeringar har ansvaret för. Jag skall inte i denna debatt behöva stå och ta upp siffermässigt vad den här utvecklingen har inneburit.

Herr Molin anförde vidare att han betraktade globalkvoten som någonting som har med regleringsivern att göra. Detta är ju floskler, herr handelsminister. Är den accepterad i de internationella överläggningarna som en nödåtgärd när det är erforderligt, har det väl inget speciellt med någon svensk socialdemokratisk regleringsiver att göra.

Jag hade inte för avsikt att bemöta herr Söderqvist, men jag skall göra det av ett alldeles speciellt skäl. Han vikarierar i dag för Jörn Svensson, och det gör han så ambitiöst att han inte endast står här i talarstolen i stället för Jörn Svensson, utan han läser upp samma argument som Jörn Svensson brukar uppbygga denna församling med när han talar om tekoproblem. Oswald Söderqvist kommer då tillbaka till att det var lika illa för teko på socialdemokratins tid. Jag vill göra honom uppmärksam på att när vi lämnade regeringen 1976, hade visserligen tekobranschen bantats väsentligt, men nivån var i alla fall då högre än det mål som vi i dag anser att vi bör försöka uppnå. Det avgörande var ju att nedbantningen av tekoindustrin före 1976 skedde under en tid när det fanns andra arbeten att erbjuda. Och den som känner tekoindustrins speciella problem – t. ex. i södra Älvsborgs län och Borås – vet ju med sig, att vad man där till varje pris önskade var en utbyggd differentiering av den industriella utvecklingen. Man var för hårt inbyggd i tekoindustrin och denna enda näringsproblem. Man ville ha andra former av arbetsmöjligheter. Under min tid som finansminister hade jag

möjligheter att i lugn och ro tillsammans med olika industriföretag lokalisera verksamhet ner till Boråstrakten som inte hade med tekoindustrin att göra och som innebar en välkommen differentiering av den ensidiga industribilden. Vi kunde även under min tid som finansminister genom en aktiv utflyttning av statliga verk och statlig aktivitet se till att Boråstrakten fick sina förbättringar. Efter 1976 har ju inga alternativ erbjudits. Det är en väsentlig skillnad, om man kan ge andra erbjudanden eller om man står i den situationen att den fortsatta och accentuerade neddragningen av industrin sker under en tid när ingenting annat erbjuds för de arbetslösa.

Herr Söderqvist slutade med ett Strängcitat. Jag känns inte vid det. När jag lyssnade på herr Söderqvist kunde jag säga mig att citatet över huvud taget inte passade ihop med mitt sätt att formulera det svenska språket. Jag känner mig helt oskyldig till det, och jag är helt övertygad om att det är tillverkat på vpk:s partikansli för speciella behov.

Herr Hovhammar hade ett inlägg som jag självfallet också lyssnade på. Han talade om – och det var väl egentligen kvintessensen i hans budskap till kammaren – att vi behöver en förbättrad kostnadsrelation. Min komplimang, herr Hovhammar, för en fin omskrivning av någonting som är mycket mera brutalt men sanningsenligare, nämligen att herr Hovhammar kräver en lönereduktion för de tekoanställda. Vad är det som representerar kostnaden i en industri? Ja, det är räntekostnaden och det är arbetskostnaden, och där har man egentligen de väsentliga kostnaderna. Om man sedan inte klarar industrin på de premisserna, menar herr Hovhammar att han har den enkla lösningen i att arbetslönerna är för höga. Han kostar på sig en camouflerad beskrivning genom att tala om att vi måste förbättra kostnadsrelationerna. Det är lika bra att herr Hovhammar talar klarspråk, för vi vet ju ändå vad han menar.

Herr Sven Andersson talade om samma sak med ytterligare en förunderlig och finurlig argumentering och motivering. Han sade: Den solidariska lönepolitiken har slagit ut företagen. Även av Sven Andersson kan man då kräva att han talar klarspråk. Lilly Hansson försökte få besked av Sven Andersson, men hon lyckades inte. Sven Andersson svävade ut i saker och ting som inte hade ett dugg med ett besked att göra.

Vi har klart för oss vad herrarna är ute efter. Varför inte tala om det för människorna?

Jag vill också säga att när den här nedgången fortsätter, och när det görs jämförelser med andra nationer, så har man väl ändå inte gått så långt att man vågar sig på jämförelser med lågprisländerna. Men i debatten har det förekommit jämförelser med de europeiska länderna. Det är inte så stor skillnad mellan vissa europeiska länders löneläge i den här branschen och det svenska. Dessutom är det ju en fråga om produktivitet, och det är en fråga om graden av teknik, rationalisering i produktionsprocessen och mycket annat. Att göra det hela så enkelt som att säga att det är de höga lönerna i Sverige som är anledningen till industrins starka nedgång och riskerna för undergång, det skall ni avstå ifrån, för det är sannerligen inte i överensstämmelse med verkligheten.

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

Ytterligare en sak: Det är ändå på det sättet att de löner som gäller inom en bransch har sin bakgrund i en överenskommelse mellan två parter, där löntagarna sitter på den ena sidan och de ansvariga i branschen på den andra. När man så träffar en uppgörelse, bör man rimligtvis stå för den uppgörelsen. Jag är inte alldeles säker på att tekoindustrins företagare, som ändå har skrivit under på det löneläge som gäller i dag, är så särdeles tilltalade av att det finns några slags bönemän för dem i den här kammaren, som går omkring och talar om att de löner företagarna har skrivit under på är alldeles för höga och som därmed underkänner deras kapacitet som förhandlare.

Herr talman! Med detta har jag väl sagt ungefär vad jag ville säga. Jag yrkar avslutningsvis bifall till de socialdemokratiska reservationerna till utskottets betänkande.

Anf. 100 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Nej, det har säkerligen inte blivit bättre med de borgerliga regeringarna sedan 1976. Men jag vill säga till Gunnar Sträng att vi ju inte heller vet någonting om hur det skulle ha sett ut, om vi hade haft socialdemokratisk regering. Det är alltså en hypotetisk slutsats, att det då skulle ha varit så förfärligt bra. Med tanke på den historiska bakgrund som jag berörde i mitt första anförande hade det även då blivit stora problem för den svenska tekoindustrin, för faktum kvarstår att socialdemokratis politik under hela 1950- och 1960-talet var att slå ut låglöneindustrier som tekoindustrin, att flytta över verksamheter till mera lönsamma exportindustrier och sådant. Ett faktum som också kvarstår är att många tekoarbetare aldrig fick några nya jobb. De utvärderingar som har gjorts visar faktiskt att många av dem aldrig kom in i arbetslivet igen. Men vi hade råd på den tiden att ta hand om dem, att hålla dem under armarna för att så småningom slussa ut dem via förtidspensionering och annat.

Jag tror alltså inte att Gunnar Sträng skall berömma sig så förfärligt mycket av socialdemokratis politik på tekoområdet. Det gjordes många stora missgrepp där redan på den tiden.

Vad det sedan gäller verkstadsindustrin – om vi skall gå in på den – så har det inte tillkommit ett enda nytt jobb i den svenska verkstadsindustrin sedan 1960-talets slut. Det är där någonstans vändpunkten ligger. Därefter har antalet arbetstillfällen på det området minskat i allt snabbare takt.

Sedan till detta med citat. Citatet av vad Gunnar Sträng sagt är alldeles riktigt. Det är inte så att vpk:s kansli tillverkar de tal som vi från vpk skall hålla, utan det gör vi själva.

Jag kommer mycket väl ihåg vad Gunnar Sträng sade i det aktuella sammanhanget beträffande förhållandet mellan skatter och tullar. Han avisade talet om att de svenska företagen var hårt beskattade. Dessa levde i ett milt skatteklimat, men de var utsatta för ett friskt och hårdande tullklimat. Ja, det är faktiskt Gunnar Strängs egna ord som jag mycket väl minns mig.

Anf. 101 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Det borde inte vara någon nyhet för Gunnar Sträng att den solidariska lönepolitiken och konsekvenserna härav alltsedan 1960-talet har diskuterats väldigt mycket i Sverige. Det är inte bara tekobranschen som har haft problem av det här slaget. Det gäller också många andra branscher, speciellt småföretagen och de mindre och medelstora företagen som i relation till vad de kan prestera och omsätta har förhållandevis många anställda.

Jag tror att jag även nämnde att det inte enbart handlar om själva lönerna. Jag nämnde också arbetsgivaravgifterna och löneskatterna, som slår mycket hårt mot industri av det här slaget. Det är också någonting som vi moderater vill brännmärka. När man går in för nya löneskatter, så är det straffskatter. Det handlar även om rationaliseringar, och kravet på sådana bör drivas hårdare än tidigare. Hur lönerna sedan skall fördelas är en fråga som i sista hand skall bestämmas av arbetsmarknadens parter. Det är därför inte så lätt att diskutera den saken i det här sammanhanget.

Anf. 102 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Under Gunnar Strängs tid som finansminister försvann så gott som hela den svenska skoindustrin. Eftersom jag är från Örebro har jag viss erfarenhet härvidlag. Ingen kunde väl då beskylla Gunnar Sträng för att vara den direkta orsaken till att den svenska skoindustrin slogs ut. Då uppstod samma förhållande som det som har uppstått inom tekoindustrin under senare år, nämligen att det inte har funnits några möjligheter att hävda sig mot importen utifrån. Det kostnadsläge som Gunnar Sträng tidigare var inne på betyder självfallet mycket även när det gäller lönerna. Vi har varit överens om den solidariska lönepolitiken, och det har ju vitsordats av ekonomer av skilda schatteringar att den haft en avgörande betydelse för konkurrensen speciellt beträffande sådana här konsumtionsvaror.

Anf. 103 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Det lönar sig kanske inte att vidare debattera Oswald Söderqvists hypotetiska antaganden, hur det eventuellt skulle ha sett ut i landet inom tekoindustrin om vi hade suttit kvar. Jag tror ändå att jag kan fälla det allmänna omdömet att det inte hade sett så illa ut som det gör nu.

Vidare säger herr Söderqvist att det inte har tillkommit några nya verkstadsjobb, och det kan i och för sig vara riktigt. Men det har tillkommit en hel del nya verkstadsjobb i Boråstrakten som en ersättning för de bortrationaliserade tekoarbetena. Man har även lokaliserat statlig verksamhet till Boråstrakten just med samma motiveringar.

Beträffande Erik Hovhammars i det här fallet mycket lugna yttrande kan jag bara göra den enkla kommentaren att visst spelar även arbetsgivaravgifterna en roll i fråga om kostnadsbilden. Men jag utgår från att herr Hovhammar som ledamot av Svenska arbetsgivareföreningen av och till tar

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

del av en viss liten trevlig broschyr med internationella jämförelser beträffande hur arbetsgivarkostnaderna i form av avgifter slår i olika länder. Vidare utgår jag från att herr Hovhammar i den broschyren inhämtar den värdefulla kunskapen att det finns flera nationer nere i Europa där arbetsgivarna hanteras hårdare än arbetsgivarna i vårt land när det gäller s. k. arbetsgivaravgifter och socialavgifter.

Visst satt jag i regeringen, Sven Andersson, när skoindustrins aktiviteter i vårt land snabbt reducerades. Det gjorde ju att vi ville försvara denna industri med en alldeles speciell åtgärd – som också Sven Andersson känner till – av importregleringskaraktär. Den varade inte så länge sedan, när vi inte längre hade möjlighet att hävda den spärrgränsen för importen.

Sven Andersson är ju också medveten om att den gamla socialdemokratiska regeringen utlokaliserade statistiska centralbyråns verksamhet till Örebro för att lätta på situationen där. Det var ingen liten verksamhet. Den rörde sig om åtskilliga hundratal personer. Även där försökte vi balansera nedgången med andra åtgärder.

Sven Andersson och jag – jag gör undantag för Oswald Söderqvist, som tycks leva i den föreställningen att det aldrig kan ske några variationer inom den svenska företagsamheten och industrin – är medvetna om att det alltid kommer att finnas en viss rörlighet inom den svenska industrin och dess olika aktiviteter. Den stora skillnaden mot när vi hade ansvaret är att vi lade ner energi på att ersätta den nedbantade industrin med annan aktivitet. I det avseendet har jag inte sett något tecken till initiativ från denna regering.

Anf. 104 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller att vara hypotetisk är Gunnar Sträng inte sämre än jag. Han säger att det säkert hade sett annorlunda ut, om socialdemokraterna hade fått sitta kvar i regeringen. Jag hoppas det. Det finns anledning förmoda att en socialdemokratisk regering skulle ha hanterat dessa problem på ett något annat sätt än den borgerliga regeringen. Men vi vet ingenting om det. Således är det ganska oförsiktigt av Gunnar Sträng att tala om att jag är hypotetisk, när han själv framför sådana funderingar.

Det kan hända att det har tillkommit några verkstadsjobb i Boråstrakten. Men de flesta verkstadsjobben i den svenska verkstadsindustrin har inte tillkommit i Borås eller i Sjuhäradsbygden eller någon annanstans i Sverige, utan i framför allt Latinamerika och på andra ställen. Upp till 60–70 % av de stora svenska verkstadsföretagen har sina anställda där. Det är en utveckling som pågick långt före 1976.

Det var ganska onödigt och dumt av Gunnar Sträng att påstå att jag inte skulle vara för variationer i den svenska företagsamheten. Varken jag eller någon annan från mitt parti har hävdats något sådant – självklart inte. Sådana uttalanden av Gunnar Sträng i debatten är både barnsliga och onödiga.

Anf. 105 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Gunnar Sträng måste väl i ärlighetens namn tillstå att väsentligt annorlunda förhållanden rådde under den tid då han satt som

finansminister. På 1950- och 1960-talet var hela industrin väldigt expansiv. För att utnyttja sina investeringsfonder gick man upp till Gunnar Sträng och frågade om man fick utnyttja så och så många miljoner kronor. Då fick man rådet att investerade man här så måste man investera någonting också i Östersund eller på annat ställe.

Självklart är jag tacksam för att vi har fått statistiska centralbyrån till Örebro.

Fastän Gunnar Sträng i denna debatt så ensidigt har beskyllt den borgerliga regeringen för alla svårigheter som har inträffat inom tekoindustrin, vill jag inte anklaga honom för att han såg till att den svenska skoindustrin försvann. Den dåvarande regeringen hade kunnat göra någonting i stil med vad man nu i oppositionsställning föreslår.

Anf. 106 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Herr talman! Självfallet kan man såsom Gunnar Sträng referera till statistik och uppgifter från olika internationella organisationer. Men jag tror ingen kan bestrida att totalkostnaderna för svensk tillverkningsindustri ligger väldigt högt internationellt sett. Jag tror inte ens Gunnar Sträng kan vederlägga detta påstående.

Om man exempelvis höjer löneskatten med 1 %, gör det i runt tal 1 500 milj. kr. i påslag på svenskt näringsliv. Då förstår var och en att det är viktigt att försöka hålla ett vettigt kostnadsläge för att vi skall kunna bli konkurrenskraftiga. Det gäller tekobranschen liksom också många andra branscher.

Anf. 107 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis en arbetsam uppgift jag tar på mig, om jag försöker undervisa herr Söderqvist i de här frågorna ytterligare. Jag tror inte han vill lyssna på mig.

Jag har här i min hand en officiell produkt, utarbetad av den svenska fackföreningsrörelsen, där man bl. a. finner en intressant sifferserie just över utvecklingen när det gäller arbetstillfällena inom industrin.

Det visar sig här att under den första hälften av 1970-talet ökade antalet anställda inom den svenska industrin varje år. För verkstadsindustrin var det en ökning med 94 000 anställda från 1970 till 1975. Sedan 1976 har utvecklingen gått åt fel håll. Antalet anställda har minskat för varje år. Det här redovisas i tabellform. Från 419 000 anställda inom verkstadsindustrin 1970 kommer man upp till 513 000 1975 och 1976, för att i dag på nytt ha hamnat nere i 450 000.

Så nu vet herr Söderqvist det, när han ger sig ut i den här debatten i fortsättningen.

Sedan skall jag gärna till Sven Andersson säga att visst var förhållandena bättre i början av 1970-talet när det gäller den allmänna efterfrågan på arbetskraft inom industrin. Den är sämre i dag. Men det betyder ju att just därför att vi inte har samma goda möjligheter – jag vill inte utesluta att det finns möjligheter, om man har en energisk regering, som är inriktad på att

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

göra någonting – så är vi tvingade att föreslå dessa andra åtgärder, i form av en globalkvoterings och en form av licensieringskontroll. Det är besvärligare att hänvisa de arbetslösa till andra arbeten.

Men det är ju dessa alternativ som vi föreslår i dagens debatt och som herr Sven Andersson inte vill vara med om. Och det begriper jag inte – om man samtidigt vill göra deklarationer om att man förstår den besvärliga situationen för näringen och ändå innerst inne mår illa av det och gärna skulle vilja ha en ändring. Men detta är ju allmänt tal, som måste ersättas med konkret handling. På den punkten menar jag att Sven Andersson skulle kunna hjälpa till, om han nu till äventyrs råkar ha en handelsminister som i sin Manchesterliberala fullkomlighet inte anser sig kunna göra någonting på det här området.

Tredje vice talmannen anmälde att Oswald Söderqvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 108 HADAR CARS (fp):

Herr talman! I den här salen finns det knappast någon som ifrågasätter frihandelns fördelar – på bilområdet.

Bilområdet är ett bra exempel på utrikeshandelns betydelse för vår ekonomi. För några år sedan sålde våra två bilindustriföretag 255 000 personbilar. Två tredjedelar av dessa gick på export, och samma år nyregistrerades på den svenska marknaden 215 000 bilar. Om vi inte hade haft frihandel och kunnat exportera och importera, skulle detta bl. a. ha inneburit att de svenska bilfabrikanterna blivit tvungna att kraftigt minska sin produktion. Landet som helhet skulle ha förlorat pengar genom minskad stordriftsekonomi, och de svenskar som önskade köpa sig en mindre bil hade fått betydande problem.

Om vi inte håller undan protektionismen från vår egen dörr, får det konsekvenser för vår export. Exemplet med de svenska skotullarna – som även Gunnar Sträng berörde i sitt anförande – för några år sedan, när Sverige införde restriktioner för skoimporten från EG, visar att den importpolitik vi för på ett område har betydelse för vår export på ett annat. Den gången var det pappersexporten som fick problem.

Trots att alla känner till fördelarna med frihandel sprider sig de protektionistiska tendenserna. Minskad konkurrensförmåga, hotande nedläggningar och arbetslöshet utgör ofta bakgrunden till dessa tendenser. Olika sårintressen skapar ett politiskt tryck, och politiker har ibland svårt att stå emot krav på protektionistiska åtgärder, skydd för hotad verksamhet. Dessutom tycks svenska producenter ha mycket lättare än svenska konsumenter att få sina intressen beaktade. Det beror i fallet teko på att industrin, facket, lokala politiker och riksdagsmän från områden med omfattande teko-tillverkning bildar en mycket stark påtryckningsgrupp, medan konsumenterna inte är organiserade på samma sätt.

Jag vill därför stryka under att det är de svenska konsumenterna som får betala för protektionismen inom tekopolitiken. Den summa de får betala

extra har uppskattats till över 2 miljarder kronor per år.

Om vi införde frihandel för textilvaror skulle dessa kostnader försvinna, och samtidigt skulle importen omfördelas på ett sådant sätt att varor som på grund av importbegränsningar mot u-länderna nu köps inom EG- och EFTA-området i stället skulle importeras från u-länderna. Detta skulle innebära dels att den svenska konsumenten fick sina kläder ännu billigare, dels att u-länderna fick sälja mer, vilket är ett av de bästa sätten som vi kan hjälpa u-länderna på.

Gunnar Sträng talade om den lågprisimport som håller på att slå ut den svenska tekoindustrin. Men den svenska importstatistiken visar att av den totala tekoimporten till Sverige kommer närmare 70 % från EG och EFTA. Det skall jämföras med knappt 20 % från u-länder. Uppgifterna avser 1982. Gunnar Sträng skiljer då på värden och plagg. En näsduk i den högen och en kostym i den andra högen väger ungefär lika tungt enligt hans sätt att beräkna. Det är ungefär på samma sätt som den handlande som hade en skylt som sade att han sålde lärkpastej. En person gick in och frågade om det verkligen var lärka. Han fick till svar att det var litet uppblandat. Hur då? frågades det. Jo, med hästkött. I vilka proportioner? Lika delar, sa handlarn, en häst och en lärka. Man måste väl ändå anse att det är värdet och inte antalet plagg man skall gå på.

Det är inte heller mot de 70 procenten från andra utvecklade länder som Gunnar Sträng går till attack. Det har han själv erfarenhet av att det inte går. Då kan svensk export av papper och stål drabbas och svenska pappers- och stålindustriarbetare ställas utan arbete. Nej, det är mot de 20 procenten av import från u-länderna som Gunnar Sträng öser sin vredes skålar. De industriarbetare som då drabbas har ingen rösträtt i södra Älvsborg.

Jag vill erinra om att Finland ensamt säljer kläder till Sverige för lika mycket som samtliga u-länder. Det är alltså främst EG-EFTA-ländernas tekoexport till Sverige som skulle drabbas om vi avskaffade importhindren för u-landsimporten, inte den svenska tekoindustrin.

Min slutsats är alltså att den förda tekopolitiken inte fått avsedd effekt. Gränsskyddet mot u-länderna har inte på något väsentligt sätt underlättat för svensk tekoindustri. Det är våra konkurrenter i EG och EFTA som främst tjänar på det svenska gränsskyddet. I slutomgången är det de svenska konsumenterna som i onödan drabbas av kostnadsfördyringar. Slutsatsen är enkel att dra. Den hittills förda tekopolitiken bör omprövas. En sådan omprövning kommer – det visar utländska erfarenheter, t. ex. från Schweiz – långt ifrån att bli någon katastrof eller dödsdom över svensk teko. Det är nämligen så – och det bör vi inte glömma bort – att vi har i flera avseenden moderna och väl fungerande svenska tekoföretag, företag med en stor export, som tillför Sverige ca 3 000 milj. kr. per år i exportintäkter och som betalar svenska löner.

De företag inom teko som går bra och lyckas, både på hemmamarknaden och på exportmarknaden, är inte betjänta av den hittills förda politiken. I regeringens tekoproposition finns detta uttryckt, om också i något vaga ordalag.

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

De framgångsrika svenska tekoföretagen har anpassat sin produktion och sitt produktsortiment till kostnadsläget i Sverige och tillverkar varor som svarar mot marknadens behov. Och, herr talman, någon annan långsiktig framgångsväg för att värna produktionen och sysselsättningen finns inte.

Det kan t. o. m. ifrågasättas om inte det stöd och skydd som andra tekoföretag erhållit, tvärtemot vad som varit avsikten lett till att en anpassning till efterfrågan försvårats. Frågan är om vi inte kommit till den punkt där patienten snarast bör befrias från sitt gips, därför att han är på väg att glömma konsten att stå på egna ben – och det vore, inte minst för honom själv, mycket olyckligt.

En skiss till en ny tekopolitik bör innehålla bl. a. följande linjer: ett tidsbegränsat ekonomiskt stöd bör lämnas, men endast till företag där det finns skäl att tro att de skall kunna klara sig själva utan stöd efter en begränsad period, och en successiv avveckling av restriktionerna mot u-landsimporten bör komma till stånd.

Vi skulle på detta sätt – och det är viktigt för mig – dessutom få en handelspolitik som överensstämmer med vår u-landspolitik. Och det är orimligt att tala för och stimulera u-länderna att bygga upp sin industri och därefter söka hindra dem från att sälja de varor som den industrin producerar.

Ett steg i rätt riktning vore om Sverige omedelbart undertecknade multifiberavtalet MFA III. Vi bör inte, som en del andra länder gör, hota med att inte skriva på innan de bilaterala förhandlingarna om begränsningsavtal har avslutats. Vi bör inte sluta an till dem som vill rikta ytterligare hot mot u-ländernas ansträngningar att bygga upp sin egen industri och sin export. Vi har i stället, herr talman, anledning att visa att vi inte bara i ord utan också i handling sluter upp bakom kraven på en ny ekonomisk världsordning.

Anf. 109 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Jag vill komma med ett par korta kommentarer med anledning av herr Cars inlägg.

De skotullar som vi införde för att försvara en minimiproduktion av svenska skor föll inte i god jord inom EG – det är jag väl medveten om. Men jag är inte säker på om den allmänna olusten inför dessa tullar resulterade i några direkta åtgärder. Olusten inregistrerade vi emellertid.

Det är dock inte detta som det handlar om. När vi talar om den globalkvot som skall begränsa lågprisimporten gör vi ett klart undantag för EG och EFTA. Vi talar om en obligatorisk licensiering för att beskära möjligheten att använda EG och EFTA som slussar för lågprisimport in i vårt land. Herr Cars skall inte göra argumentationen alltför rörig när han bemöter mig.

På samma sätt är det med det jag sade om antalet plagg. Det gällde ur arbetssynpunkt. Jag vet inte – jag har inte studerat det – i vilken mån näsdukarna spelar någon roll. Jag skulle tro att det är en ganska underordnad roll. Men jag anförde ett par exempel på sådant som är vardagsvaror, skjortor och långbyxor, med antalsuppgifter från en enda nation. Och det

rörde sig om halvmiljontalet plagg från den enda nationen.

Här gäller det sysselsättningsmöjligheterna här hemma i Sverige. Och när då herr Cars envetet försöker göra ett bemötande genom att tala om värdet, utan att säga något om vilken arbetssituation det är fråga om, då försöker han också medvetet förvirra begreppen.

Visst kan man sätta värde på att herr Cars uttalar sitt stora engagemang för de underutvecklade länderna och för vårt behov av att hjälpa dem. På den punkten har vi inte från vårt parti haft särdeles mycket att invända mot det u-landsengagemang som har föreslagits av den sittande regeringen. Men det är en sak för sig. Man kan inte använda uttryck som att det är orimligt att hindra u-länderna från att sälja. Det är inte fråga om att vi gör det. Även med de förslag som framförts i de socialdemokratiska motionerna framstår vi som de mest liberala importörerna ifrån dessa lågprisländer och u-länder i jämförelse med alla andra nationer, som väl också skall ha en viss känsla för de betryckta människorna ute i den mindre utvecklade världen. Det är aldrig fråga om svart eller vitt, utan det finns alltid graderingar. Kvar står att vi med vårt förslag ändå framstår som den mest lågprisvänliga nationen i vår importpolitik.

Anf. 110 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Hadar Cars talade i sitt inledningsanförande om protektionismen och dess utbredning. Menar verkligen Hadar Cars med det att de förslag som vi lägger fram är ett tecken på att vi har blivit väldigt protektionistiska? De begränsade restriktioner som vi har lagt fram förslag om rymms inom frihandeln. Det är precis så som Gunnar Sträng säger, att vi är det mest frihandelsvänliga landet i denna värld, speciellt när det gäller teko. Det vill jag faktiskt påstå, och det är bevisat.

Sedan talade Hadar Cars om de restriktioner som vi skulle bemötas med om vi genomförde våra förslag. Som exempel tog han importrestriktionerna för skor och menade att det var pappersexporten som fick problem den gången. Är det riktigt sant, Hadar Cars? Jag tycker att Hadar Cars skall ge besked om vad det var för slags problem som pappersexporten fick på grund av de importrestriktioner vi genomförde när det gällde skorna. Att det blev irritation är vi medvetna om och att det kanske framfördes hot. Men det blev inte, i varje fall inte vad jag har kunnat utröna, någonting mer. Det är det jag tycker att Hadar Cars nu skall ge ett besked om: Vad var det som hände med pappersexporten till EG-länderna när vi införde de begränsade importrestriktionerna för skor?

Jag vill också tala om att med Hadar Cars politik skulle vi snabbt bli utan all tekoindustri. Det finns ingen inom tekoindustribranschen som säger att vi skall ta bort branschstödet eller för allt i världen, äldrestödet.

När det gäller industristöd får verkligen inte tekobranschen särskilt mycket om vi jämför med annat industristöd. Mellan 1970 och 1979 fick tekobranschen ungefär 1,3 miljarder. Det innebär 21 000 per anställd, att jämföras med varvens 319, stålets 156, skogens 39 och gruvornas 116 miljoner. Så

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

förfärligt mycket stöd har tekobranschen inte fått om vi jämför med andra branscher.

Anf. 111 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Den centrala punkten i mitt anförande var att de svenska importrestriktionerna på tekosidan inte främst skyddar svensk tekoindustri utan skyddar de länder som säljer teko till Sverige och som svarar för 70 % av den svenska tekoimporten. Det är EG- och EFTA-länderna. Det är de som gynnas av att vi håller tillbaka u-landsimporten. Jag ser inte det som något centralt svenskt intresse.

Vi har, Lilly Hansson, en väl fungerande tekoindustri på vissa områden, skickliga och goda företag. Varför skall vi vara så angelägna att konstatera att också den delen skulle slås ut, försvinna, utplånas? Varför skall vi dödförklara också det som är friskt och sunt i svenskt näringsliv? Räcker det inte med de problem vi har ändå?

Skotullarna har diskuterats många gånger, men vi kan ändå konstatera att de tullfria kvoterna för export till EG av svenskt papper under flera år inte ökade som beräknat. Det uppfattar jag – och så har svensk industri uppfattat det – som ett direkt svar av EG på de svenska skotullarna.

Lilly Hansson får ursäktas mig, men om man kräver ökat gränsskydd kan man också bli anklagad för att man är protektionistisk. Ni kräver från socialdemokratins sida ett ökat gränsskydd. Det kallar jag protektionism, och det tänker jag fortsätta göra. Det är precis vad det är – det och ingenting annat!

Sedan sade Lilly Hansson att Sverige är det mest frihandelsvänliga landet i världen på tekoområdet och att det finns bevis för det. Det är det inte alls! Schweiz har frihandel och inga importrestriktioner på teko gentemot u-länderna – och har därför också lägre priser på sina tekovaror.

Jag är säker på att Gunnar Sträng inte i ord har något att invända emot ett svenskt engagemang för u-länderna. Och säkert går han i demonstrationståg för solidaritet med de fattiga varje första maj. Det är bara när det kommer till det praktiska omsättandet av de vackra parollerna i lagar och beslut här i riksdagen som han sätter stopp.

Anf. 112 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Riksdagen har vid upprepade tillfällen uttalat att målet för svensk tekoindustri skall vara att svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Riksdagens uttalanden har varit enhälliga.

Dessa ställningstaganden har uppenbarligen också biträttas av handelsminister Björn Molin, nu ansvarig för politiken gentemot omvärlden när det gäller tekoimporten. Handelsministern måste rimligen vara införstådd med att den svenskproducerade andelen nu är nere i mindre än 20 %. Det finns skäl att påtala detta med anledning av handelsministerns – såsom jag uppfattade det – von oben-attityd när det gäller framstötter från oss moderater i den hårt drabbade Sjuhäradsbygden att det åtminstone bör göras

något för att uppfylla riksdagens av handelsministern biträdda ställningstaganden.

Riksdagens uttalande om de 30 procenten har alltså varit enhälliga. Det finns anledning att återigen understryka detta och fastslå att inriktningen av såväl den ekonomiska politiken som näringslivspolitikerna måste vara sådan att denna målsättning uppnås. Framför allt gäller det att hålla kostnaderna på en sådan nivå att konkurrensförmågan stärks i förhållande till omvärlden. Detta berör såväl lönefrågorna som skatte- och avgiftspolitikerna.

Vi begår alla ett bedrägeri mot oss själva genom att ställa krav på omfattande lönekomensation. Den leder ofelbart till kostnadsfördyringar, som drabbar oss som konsumenter och som därtill ytterligare försvårar avsättningsmöjligheterna vad avser svenska produkter. Rimligen har vi alltså allt att vinna på att visa en betydande återhållsamhet när det gäller lönekraven.

Vidare är det helt nödvändigt att vi så långt möjligt begränsar de kostnader som näringslivet åsamkas genom främst arbetsgivaravgifter. Förslaget att vi i samband med marginalskatteomläggningen skall höja arbetsgivaravgiften med 2 % drabbar hela näringslivet och inte minst tekoindustrin mycket hårt.

Att socialdemokraterna ökar på den bördan med ytterligare halvannan procent bl. a. genom löntagarfonderna gör det sannerligen inte lättare. Den socialdemokratiska skattepolitiken är förödande för tekoindustrin. Efter att under en lång rad år ha bedrivit en direkt nedläggningspolitik avseende svenska företag och lämnat gränserna vidöppna för import, försöker man nu att framstå som tekoindustrins beskyddare och räddare.

Jag noterade, herr talman, att Gunnar Sträng i inledningen av sitt anförande var angelägen om att markera några siffror om nedlagda tekoföretag och friställda arbetstagare under senare år. Men han underlät nogsnamt att tala om att nedläggningarna och friställningarna var flera gånger större under den tid Gunnar Sträng var ansvarig för fögderiet. Ca 45 000 tekojobb förlorades under den tiden, vilket skall jämföras med ca 12 000–13 000 under tiden därefter. Konsekvenserna av den politiken upphörde sannerligen inte med regeringsskiftet 1976. På vilket sätt blir det f. ö. bättre för tekoindustrin och tekoförsörjningen genom att det förs en medveten nedläggningspolitik – även om de anställda kan slussas över till andra områden? Detta går ju inte i samtliga fall.

Nu när skadan av den politik som man tidigare fört framstår i sin verkliga dager, strör man generösa löften omkring sig på skattebetalarnas bekostnad och söker spela rollen av tekoindustrins speciella skyddshelgon. Skenheligheten framträder klart när man i nästa ögonblick kan konstatera, att vad man ger med den ena handen tar man mångfalt igen med den andra. Den socialdemokratiska skattepolitiken är förödande för tekoindustrin.

Talet från socialdemokratisk sida att 30-procentsmålet snabbt skall uppnås rimmar falskt mot bakgrund av den för tekoindustrin klart negativa skattepolitik som partiet för. Vi moderater kan självfallet inte biträda en dylik politik. Helt nödvändigt är också att vi får en ökad förståelse för att man

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

måste köpa svenska tekovaror. Det görs betydande insatser, inte minst från tekoindustrin själv, att öka insikten härom hos svenska folket. Tyvärr har det verkliga omfattande gensvaret uteblivit. Tvärtom möter man i kretsar, som rimligen borde ha en positiv inställning till att stödja vår inhemska tekoindustri genom att klä sig svenskt, starka sympatier för importerade tekovaror. Det ser inte särskilt vackert och imponerande ut med demonstranter för svensk tekoindustri klädda i importerade kläder eller med mängder av utländska bilmärken på parkeringsplatserna utanför tekofabriker.

Föreliggande utskottsbetänkande behandlar bl. a. frågorna om ursprungsmärkning, globalkontingenter och hemtagningssystemet. Samtliga dessa frågor har Arne Svensson och jag berört i motion nr 2326.

När det gäller frågan om ursprungsmärkning har vi förordat den s. k. gränsmodellen i vår motion. Vi menar att den största effekten av en märkning når man på det sättet. Utskottsmajoriteten utesluter inte att gränsmodellen har sina fördelar, men man menar att frågan ytterligare bör utredas för att man skall få ett bättre grepp om konsekvenserna. Utskottet förordar alltså den s. k. internmärkningen, men uttalar att det finns skäl som talar för att systemet senare bör kompletteras med krav på ursprungsmärkning vid införseln till landet. Motionskravet är således till betydande delar tillgodosett genom utskottets ställningstagande.

I moderatreservationen uttalas att den eftersträlvade effekten av ursprungsmärkning lika väl kan uppnås genom en ökad satsning på ursprungskontroll vid importtillfället, vilket bör åstadkommas på frivillig väg genom överenskommelser mellan företrädare för branschen gällande formerna för och omfattningen av en eventuell ursprungsmärkning. Detta är självfallet den väg som allra först hade bort beträddas. Det är därför beklagligt att utskottet inte kunde enas om ett kraftfullt, förpliktande uttalande i den riktningen. Det har emellertid gjorts rader av uttalanden i just den riktningen under årens lopp, vilket tyvärr inte lett till något påtagligt resultat. Detta är den reella bakgrunden till motionskravet från vår sida. Under nu förevarande omständigheter väljer jag att lägga ner min röst vid voteringen på denna punkt.

När det gäller frågan om globalkontingenter har vi motionärer föreslagit att regeringen bör vidta de praktiska åtgärder som kan behövas för en eventuell övergång till global importbegränsning från lågprisländer. Utskottsmajoriteten understryker att handelsministern har givit kommerskollegium i uppdrag att genomföra en utredning av vilka effekter som skulle uppstå om ett globalarrangemang införs på tekoområdet. Utskottet menar därför uppenbarligen att motionskravet därmed tillgodoses. Den socialdemokratiska reservationen uttalar sig i sak på samma sätt.

Jag finner det viktigt att understryka att verkligheten har visat att den nu förda handelspolitiken inte har medverkat till att begränsa utslagningen på tekoområdet. Det är därför nödvändigt att något bindande ställningstagande till det nya multifiberavtalet, MFA III, ej görs innan den aviserade

utredningen har genomförts. Det är angeläget att vi uppehåller vår handlingsfrihet.

Det måste också förutsättas att denna utredning blir av den omfattningen att den skapar förberedelser för ett eventuellt införande av globalkontingenter. Givetvis förutsätter jag att handelsministerns uttalande på denna punkt inte bara är till intet förpliktande fraser. Det vore därför värdefullt att få veta – inte minst mot bakgrund av handelsministerns uttalande tidigare i dag – vilka direktiv handelsministern har givit för denna utredning. Tar direktiven upp hela problematiken, innebärande alltså förberedelser för ett eventuellt införande av globalkontingenter eller gör de det inte? Om de inte gör detta, så må jag ju säga att fraserna inte är mycket värda.

Är verkligen den utveckling som har ägt rum när det gäller Indonesienimporten till gagn för svensk tekoindustri? Vilka rimliga skäl finns det för att vi stillatigande skall finna oss i detta? Kom ihåg att varenda liten procent som vi kan begränsa lågprisimporten med är till gagn för svensk tekoindustri, räddar många tekojobb och medför ökade skatteinkomster för vårt samhälle. Det är ju ändå ganska anmärkningsvärt att dessa enkla fakta inte omfattas av alla i den här kammaren.

Det är också under alla omständigheter viktigt att fastslå, att de möjligheter som redan föreligger att förbättra kontrollen vid införseln av tekovaror skall utnyttjas. De överläggningar som i detta avseende pågår mellan generaltullstyrelsen och kommerskollegium och till vilka hänvisas i utskottsbetänkandet måste leda till konkreta åtgärder och får således inte stanna vid till intet förpliktande uttalanden. Det finns ju ändå ingen anledning för oss att genom ett passivt handlande underlätta för mindre nogräknade importörer att på ett rättsstridigt sätt föra in varor i vårt land till skada för den inhemska industrin.

Detta synsätt ligger också bakom vårt motionskrav på en skärpning av tillämpningen av det s. k. hemtagningssystemet. Ett oavvisligt krav borde vara att den som medvetet bryter mot gällande bestämmelser för hemtagningssystemet omedelbart fråntas rätten att använda sig av det. Såvitt jag förstår finns den möjligheten redan nu. Det är ofattbart att den inte tillämpas i full utsträckning.

Vidare är det anmärkningsvärt att utskottet inte har biträtt vårt yrkande om höjda bötesstraff för medvetna brott mot bestämmelserna. De nuvarande bötesstraffen är inte av den karaktären att de ger någon effekt. Vilken rimlig anledning kan det finnas för att inte med kraft beivra medvetet begångna brott? Utskottet har tyvärr inte redovisat ett enda motiv för sitt avstyrkande av vårt motionskrav på den här punkten, till vilket jag härmed, herr talman, yrkar bifall.

Anf. 113 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta herr Nyhages inlägg stå alldeles oemotsagt, när han säger att antalet anställda inom näringen under socialdemokratins tid reducerades med 45 000 tekoarbetare och tar det som något slags kritik mot

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

socialdemokratin. Jag har sagt ifrån att det var en reduktion som skedde under en tid när det fanns andra arbetsplaceringsmöjligheter för dessa arbetare. Tror verkligen Hans Nyhage allvarligt på att vi i dag skulle kunna leva i en situation utan den reduktion inom tekoindustrin under dessa år som han själv talar om och att vi i dag skulle kunna leva med en tekoindustri som skulle ha sysselsättning för 80 000–90 000 anställda – han tror inte ett ögonblick på detta.

Sedan hör det till att trots denna reduktion av antalet anställda gick tekniken och rationaliseringen sin väg fram – produktionen var lika stor och ökade t. o. m. och det är ju utvecklingens gång inom den svenska industrin. Men till slut kommer man i ett bottenläge där man inte kan tolerera någon ytterligare nedgång, och det är det bottenläget vi befinner oss i nu och har passerat.

Riksdagen har bedömt detta bottenläge vara 30 % av det svenska folkets behov av tekoprodukter. Vi är nere i någonting mellan 15 och 20 % i dag, och då finns det anledning att rikta stark kritik mot regeringen som resignerat accepterar denna utveckling tröstande sig med att man har en riktpunkt någonstans i fjärran. Jag har bett att få besked av handelsministern var den riktpunkten skall ligga.

Skall det vara någon mening med att tala om beredskapsmotivet får vi ju inte finna oss i en utveckling där allt tal om beredskapsförsörjning försvinner.

Det har sagts mig här att handelsministern skall ta till ordet litet längre fram. Vad jag är speciellt intresserad av är vilken tolerans handelsministern har i fråga om denna av riksdagen fastslagna 30-procentiga riktpunkt.

Anf. 114 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar enbart att samma socialdemokrati som nu beskärmar sig över antalet förlorade tekojobb och över tekoimporten var ansvarig för att 45 000 tekojobb förlorades och att gränserna lämnades vidöppna för tekoimporten. Jag konstaterar också att just samma socialdemokrati vill öka pålagorna på den svenska tekoindustrin i form av arbetsgivaravgifter med över 3 %.

Anf. 115 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Jag skall be att få göra några kommentarer till den debatt som har ägt rum. Men låt mig börja med att säga att det finns betydande delar av den bransch det här gäller som har en hygglig framtid. När vi hör alla dessa domedagsprofetior tror vi ju att det inte finns ett enda företag i denna bransch som inte skulle klara sig, om det inte vidtogs drastiska handelspolitiska restriktioner eller stödet över statsbudgeten ökade.

Låt mig när det gäller den historiska bakgrunden påminna om att 1978/79 när det s. k. 30-procentiga målet fastställdes var den inhemska produktionsvolymen räknad som andel av konsumtionen i Sverige 25 %. Men riksdagen hade tydligen redan då en tolerans på 5 procentenheter, eller man låg under det som Gunnar Sträng kallade en bottennivå.

Den inhemska produktionens andel av den totala utförseln var förra året 18 % när det gäller kläder och 24 % när det gäller grundtextil. Om man däremot tar hänsyn också till exporten, som har ökat under senare år, tror jag att man får ett mera relevant mått när det gäller att bedöma beredskapsproblematiken på detta område. Om vi nämligen lägger samman den produktion som sker på den inhemska marknaden och den export som sker kommer vi till en produktion som ligger en bra bit över 30 % av vad vi själva gör slut på.

Det är alltså på denna grund rimligt att säga att vi har en ur beredskapssynpunkt tillfredsställande produktionsvolym och att det riktmärke som vi har när det gäller försörjningsberedskapen i stort sett är tillgodosett. Det utesluter självfallet inte att man skall göra alla försök som kan göras för att höja denna produktionsandel att åter komma i närheten av 30 %.

När det gäller den här historiken i övrigt tycker jag kanske att Gunnar Sträng skulle kunna titta litet i de budgetar som han signerade i mitten av 1970-talet och konstatera att de medel som då anvisades bara var en bråkdel av de pengar som har anvisats sedan 1976 till stöd åt tekobranschen. Stöd i storleksordningen drygt 400 miljoner om året har i olika former lämnats till tekobranschen. Det största stödet har varit äldrestödet, men därutöver har ett icke obetydligt branschstöd lämnats både via industridepartementet och via handelsdepartementet.

Jag tycker alltså inte att man – och det är en replik till såväl Hans Nyhage som Gunnar Sträng – kan säga att de regeringar som funnits i Sverige sedan 1976 har visat bristande aktivitet eller bristande generositet. Det har ändå gjorts bra mycket mera än vad som skedde före 1976. Och om Gunnar Sträng tänker litet på de insatser som gjordes under socialdemokraternas tid kan han också konstatera att nedgången i sysselsättning inom teko ju var bra mycket kraftigare under den tid då socialdemokraterna hade regeringsansvaret än under senare år.

Låt mig anföra ytterligare några synpunkter på handelspolitiken, som jag hade hoppats att vi möjligen skulle kunna enas om.

Det internationella regelverk som vuxit fram under de senaste 20 åren har uppenbarligen varit till påtaglig nytta för Sverige. Sverige är ett litet, högt specialiserat land som är starkt utrikeshandelsberoende, och Sverige är ett land som i stort sett saknar andra egentliga maktpolitiska medel. Det är alltså ett starkt svenskt intresse att respekten för det internationella regelverket på handelns området upprätthålls. Men om vi ansluter oss till de grundläggande multinationella frihandelsprinciperna kan vi inte gärna göra undantag på ett område bara därför att vi säger att vi skulle tjäna på att göra undantag på just det området. Om varje land handlade på det visat skulle ju ingenting återstå av frihandelsprinciperna annat än vackra ord. Vårt engagemang i GATT lägger, på samma sätt som våra frihandelsåtaganden visavi EG och EFTA, otvetydiga hinder i vägen för ensidiga handelsrestriktioner mot dessa länder. Det vet Gunnar Sträng. Motåtgärder mot svensk export skulle kunna bli utomordentligt kännbara för den svenska exportindustrin, som ju svarar för

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

bortemot hälften av industrisysselsättningen. Det är alltså därför som man inte kan vidta ensidiga åtgärder bara för att skydda tekoindustrin.

Då återstår handelspolitiska åtgärder som är riktade enbart mot u-länderna. Men jag menar att om vi – vilket vi ju gör i andra sammanhang – vill verka för tillväxt och utveckling i den fattiga världen, måste vi vara konsekventa. Då måste vi vara tillmötesgående när det gäller de enträgna önskemål som vi vid olika förhandlingar möter från de u-länder, vilkas produktion i så hög grad består av textilprodukter – u-länder som ber oss att få möjligheter att sälja sina varor fritt i industrivärlden, utan marknadsrestriktioner.

Vi har ett antal bilaterala begränsningar, och jag har försvarat att de finns kvar. Jag kan för Hans Nyhage och Gunnar Sträng nämna, att vi har förhandlingar på gång med Indonesien, och de syftar till att få till stånd ett begränsningsavtal av samma art med Indonesien. Och dessa bilaterala begränsningsavtal är instrument för att anpassa tekoimporten i lugna former. Men att nu gå längre, menar jag, med den här typen av restriktioner vore en oförsvarlig och säg gärna omoralisk diskriminering av de fattigaste länderna i världen.

Vi har ändå sagt att man skall titta på det här med globalkvoterna. Jag kan gärna nämna – det är också ett svar till Hans Nyhage – att i direktiven har uttalats att man skall se på effekterna, på vad som uppnås. Man skall se på vilka de handelspolitiska återverkningarna på andra områden kan bli av ett införande av globalkvoter, man skall se på vilka kostnaderna blir. I den meningen finns det alltså ett utredningsarbete, som jag tycker skall vara förutsättningslöst.

Jag tyckte mig i den socialdemokratiska reservationen läsa in, att man också där visade en viss öppenhet och att man alltså inte har bestämt sig för globalkvoterna. Gunnar Sträng säger däremot att globalkvoter är nödvändiga. Jag tror också att Gunnar Sträng delvis har missuppfattat det här, när han säger, att om vi inför globalkvoter kan vi bestämma oss för en viss kvantitet på importen. Men det är ju inte riktigt, eftersom GATT-avtalet innehåller regler för hur stora globalkontingenterna får vara. Nivåerna måste baseras på tidigare import, vilket alltså omöjliggör större nedskärningar. Om vi därutöver, Gunnar Sträng, är ense om att dessa globalkvoter inte kan innefatta EG och EFTA är risken, vilket har hänt i Norge, att vi får räkna med en substitutionsimport från just EG- och EFTA-området. Då kommer globalkvoterna – med detta resonemang – inte att gynna den svenska tekoindustrin. Om vi inför en globalkvot och beskär importen med 3 miljarder kronor, samtidigt som vi får räkna med att andra länder vidtar samma åtgärder så att den svenska exporten drabbas av ett liknande bortfall, vad har vi då vunnit? Ja, det blir ingen förbättring av handelsbalansen, ingen förbättring av den inhemska produktionsvolymen, inte någon bättre försörjningsberedskap, men väl rejält ökade kostnader för konsumenterna.

Det finns verkligen, Gunnar Sträng, anledning att fundera litet ytterligare på effekterna av dessa globalkvoter, innan man ställer sig i talarstolen och

säger att de är ett nödvändigt inslag för att rädda den svenska tekoindustrin. Flertalet argument talar för att globalkvoterna för det första inte är särskilt effektiva när det gäller att rädda den svenska tekoindustrin och för det andra skulle kunna få ödesdigra effekter för det bräckliga handelspolitiska regelverk som vi arbetar under. Nu har jag dock, herr talman, sagt att vi skall studera det här, och kommerskollegium har också fått ett reellt uppdrag att se på effekterna av globalkvoterna.

Låt mig också kort säga några ord om ursprungsmärkningen. Jag sade inledningsvis att ursprungsmärkning, som jag har föreslagit, inte är ett medel att hejda importen, utan den har ett konsumentpolitiskt syfte. Jag vet inte om socialdemokraterna har en annan mening på den punkten. Håller de med om att ursprungsmärkningen har ett konsumentpolitiskt syfte, då kan man fråga sig vad det är för fel på vårt förslag att låta märkningen ske i butikerna, innan plaggen erbjuds till försäljning åt konsumenterna.

Nog borde vi väl kunna vara överens om att inte redan från början krångla till det när det gäller detta nya system. Man bör i stället låta en viss erfarenhet vinnas av systemet innan man uttalar sig med så stor bestämdhet om vilka plagg som skall omfattas av det och i vilken form märkningen skall ske.

Herr talman! Jag anförde i inledningen några exempel på socialdemokratisk regleringsiver på tekoområdet. Lilly Hansson lade till ytterligare några exempel och sade att man skulle tvinga importörerna att handla också med svensktillverkade varor. Det är ännu en punkt där jag undrar hur det skall gå till. Skall vi tvinga importörerna att distribuera en viss andel svenska varor? Skall vi tvinga klädeshandlarna att på sina hyllor tillhandahålla en viss andel svensktillverkade varor, och skall vi i förlängningen tvinga de svenska konsumenterna att köpa en viss andel sådana varor?

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 116 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Herr talman! När handelsministern bedömde försörjningsläget lade han något överraskande ihop våra exportkvantiteter med vår egen, inhemska produktion. För den som sysslar med dessa frågor är det bekant att vår export av tekovaror inte är en renodlad svensktillverkad export. Den bygger i alldeles överraskande stor omfattning på att man lägger ut beställningar i andra länder och sedermera exporterar de produkter som kommer fram.

De siffror som Björn Molin anförde tarvar åtskillig, revision innan man kan tro på dem.

Vidare tycker jag det är ett skralt försvar från Björn Molin när han säger att den nuvarande regeringen satsar så mycket mer pengar på tekoindustrin än vad någonsin den socialdemokratiska regeringen kunde förmå sig till. Men behovet var ju inte detsamma före 1976. Då var det en helt annan aktivitet, där industrin ökade sin efterfrågan på folk med 90 000 personer. Bekymren var inte desamma som i dag, när den svenska industrin reducerar antalet anställda och inte längre frågar efter folk. I det läget finns det inget annat att

välja på än att med hjälp av utökade statsbidrag försöka hålla liv i den lilla industri som ännu lever. Den distinktionen bör väl herr handelsministern begripa.

Sedan säger herr handelsministern att vi inte kan göra undantag på ett enda område, när vi nu talar om globalkvoten. Jag sade uttryckligen i mitt inledningsanförande att en globalkvotering inte har någonting med importen från EG och EFTA att göra, utan den berör praktiskt taget enbart importen från utvecklingsländerna. Men en globalkvotering har den enorma fördelen framför det nuvarande systemet att det inte dyker upp nya producentländer och tränger sig in på marknaden på grund av att vi inte har något kvotavtal med dem. Jag anförde exemplen från Indonesien. Vi läser dagligen i tidningarna om denna indiska tillverkning som slussas över Kuwait, som är fritt från allt vad kvotering heter. Där har man en sluss öppen för ökad expansion.

Globalkvoteringen skulle åtminstone stänga sådana slussar, så att vi får klara garantier för att importen från lågprisländerna inte kan expandera. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter, kommer den definitivt att slå ihjäl den svenska beklädnadsindustrin. Dessutom vet jag att det naturligtvis blir en förhandling mellan oss och de berörda länderna, om vi vill introducera globalkvoter. I den förhandlingen har man också möjligheter att ställa vissa krav och framföra önskemål.

Anf. 117 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Det var utomordentligt glädjande att höra handelsministern tala om hur lönsam vissa delar av tekoindustrin är och vilka framtidsmöjligheter det finns i branschen. Det är precis vad vi från vpk:s sida alltid har sagt. Vi har i vår senaste motion om tekopolitiken också tryckt på just detta. Vi säger där följande:

”Ständigt åberopas från privatkapitalet och myndigheterna tekoindustrins 'dåliga lönsamhet'. Det är sant att det finns förlustföretag. Det är sant att delar av produktionen inte f. n. förmås betala hela sin kostnad. Men detta stämmer inte för flertalet företag och för merparten av produktionen. Faktum är att tekoproduktionen i Sverige är lönsam.”

Det var mycket fint att få höra handelsministern själv, som företrädare för marknadskrafterna, stå här i talarstolen i riksdagen och vidimera detta faktum. Det skall vi inte glömma bort i första taget.

Jag vill sedan återvända till beredskapen. När det gäller denna är handelsministern verkligen optimistisk. Vad skulle hända, om vi, som har nämnts från flera håll i debatten, på något sätt skulle bli avspärrade? Teko står för textil och konfektion. Det är framför allt det första ledet som är intressant. Hur är det med väverikapaciteten och råvarutillgången i Sverige? Hur stora lager kan exempelvis ÖEF garantera att det finns av olika stoffer och råvaror för att man skall kunna hålla produktionen i gång? Har vi över huvud taget väverikapacitet för att ta fram tyger som vi sedan kan göra något av i konfektionsindustrin? Alla erfarenheter och alla fakta säger oss att vi inte kommer att klara befolkningens försörjning med kläder. Det vet man också

inom ÖEF. Därför är det mycket oförsiktigt av handelsministern att stå här och tala om att vi har tillräckliga produktionsmöjligheter, om vi slår ihop inhemsk konsumtion och export. Om vi inte har någonting att väva eller sy av, spelar det ingen roll om vi har konfektionskapacitet. Detta är mycket viktigt.

Slutligen helt kort om frihandeln: Handelsministern gör det stora misstaget att han sätter likhetstecken mellan u-länderna och frihandelszonerna. Det är bra för frihandelszonerna att de får sälja sin billiga tekoproduktion till oss, säger handelsministern. Men som jag sade i mitt första anförande finns det hur många bevis och hur många utredningar och vetenskapliga arbeten som helst som tydligt klargör att frihandelszonerna eller, som de tidigare kallades, de privata enklaverna inte betyder att u-landet i fråga utvecklas. Om det stora företaget väljer att efter 10–15 år flytta därifrån, är landet lika armt som det var när frihandelszonen upprättades. Sätt inte likhetstecken mellan nationen och frihandelszonen, Björn Molin! Det är falsk argumentation.

Anf. 118 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Jag tolkar handelsministerns uttalande rörande utredningen om globalkontingenter så, att den också förbereder ett införande, om detta skulle bli aktuellt. Uttalandet måste rimligen även innebära att MFA III ej skrivs under förrän denna utredning är klar och att handelsfriheten alltså upprätthålls.

Vad beträffar Norge har man inte fattat något beslut om att frångå systemet med globalkontingent på tekoområdet, vilket det finns anledning att påpeka.

Slutligen vill jag bara framhålla att den svenska tekoexporten till flertalet industriländer skall vara ursprungsmärkt vid exporttillfället.

Anf. 119 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Ett direkt svar på Björn Molins fråga när det gäller kraven på importörerna kan han läsa i förslaget i vår motion 1607 på s. 9. Det gäller ett system med importlicensiering utanför EG- och EFTA-området och som sannolikt även bör omfatta statshandelsländerna. Vi har där krävt att regeringen skall ge kommerskollegium i uppdrag att utarbeta ett sådant system. Den andra biten gäller planeringen och finns på s. 5 i motionen. Det gäller stödet till marknadsföring på hemmamarknaden. Man skall kunna utforma det stödet så, att det enbart riktas till den del av företagets produktion som utförs inom landet.

Jag fick däremot inte något svar på min fråga när det gällde den statliga Eiserkoncernen, och jag vill gärna höra Björn Molins uppfattning om hanteringen i fråga om Boråsfabriken.

Anf. 120 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Får jag först direkt bestrida vad Oswald Söderqvist sade, när han hävdade att vi inte kan klara försörjningen av kläder i ett avspärrnings-

Nr 168

**Måndagen den
7 juni 1982**

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

läge. Det är just precis vad vi kan göra. Och det har varit utgångspunkten för det beslut som riksdagen fattade i fredags när det gäller det ekonomiska försvaret och där vi ju i huvudsak var ense. Vi konstaterade då att det i februari i år på tekoområdet rådde i stort sett balans mellan produktionsbehov och möjlig produktion ur beredskapssynpunkt, med undantag för produktion av arbetshandskar, lätt konfektion och bomullsgarn. Detta har varit utgångspunkterna för de uppdrag som ÖEF har fått och de medel som har ställts till ÖEF:s förfogande för att klara beredskapen.

När man ifrågasätter om vi kan räkna in den del av produktionsvolymen av i dag som går på export, skall man komma ihåg att en av de verkliga poängerna med det beslut om det ekonomiska försvaret som vi fattade i förra veckan ju var att vi redan i fredstid skulle förbereda en omställning av befintlig produktionsvolym för att kunna använda den i ett krisläge. Därför är det alltså, herr talman, utomordentligt relevant att vi, när vi har att bedöma vår försörjningsberedskap på klädesområdet, räknar in också den produktionsvolym som det svenska näringslivet har i dag och använder för export och där vi alltså förbereder en del av denna produktionsvolym för användning i kristid genom omställning.

Gunnar Sträng bestred inte mitt konstaterande att nedgången i produktion och sysselsättning inom teko var kraftigare under den socialdemokratiska tiden än efter 1976. Han bestred inte heller att långt mindre resurser satsades på teko under den tiden. Det svar han gav var att behovet av åtgärder var mindre då, och det svaret kräver kanske inte någon ytterligare kommentar.

När det gäller Indonesien sade jag i mitt tidigare inlägg att vi för förhandlingar, och det är klart att dessa syftar till att åstadkomma ett bilateralt begränsningsavtal med Indonesien – jag hoppas att jag därmed har givit ett besked på den punkten. Det skulle i och för sig inte komma att påverkas av om vi införde globalkvoter. Däremot är det uppenbart att globalkvoter visserligen skulle begränsa importen från u-länderna, men de skulle samtidigt ge ett ökat utrymme för import från EG- och EFTA-områdena. Det är ju precis vad som har skett i Norge, och det är därför som man där nu allvarligt överväger att lämna systemet med globalkontingenter och i stället ansluta sig till det nya multifiberavtalet.

Låt mig till sist säga, eftersom Oswald Söderqvist har tagit upp detta så många gånger, att han vet lika väl som jag att en utomordentligt ringa del av vår tekoimport kommer från de s. k. frizonerna. Jag skall gärna säga att jag tycker att systemet med frizoner är från flera synpunkter diskutabelt, men det är inte så, att vår tekoimport på något sätt domineras av dessa frizoner.

Anf. 121 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! För den som har jobbat i åtskilliga år med ekonomiskt försvar och hithörande frågor är det svårt att förstå handelsministerns stora optimism på det här området. Resonemanget är ju beroende på hur man sätter försörjningsmålet. Det är klart att man kan hävda att man har satt upp ett visst mål och att man kan uppfylla just det målet. Men hur högt har man satt

målet? Hur är det med ÖEF:s förmåga att tillhandahålla vissa viktiga råvaror? Handelsministern nämnde bomullsgarn. Hur stor lagringskapacitet har man för övriga viktiga saker, såsom yllegarn och andra typer av råmaterial som behövs? Jo, en eller två månader, och maximalt tre månader för de flesta av dessa råvaror. Har vi dessutom tillräcklig väverikapacitet för att hålla i gång en tygtillverkning? Det är också en fråga som handelsministern inte borde gå så lätt förbi.

Faktum är att vi inte har råvaror för någon längre tid – jag kan sträcka mig till tre månader, men absolut inte längre – och vi har inte heller väverikapacitet, även om vi skulle ha råvaror, för att hålla i gång en textilproduktion som skulle kunna tillgodose en konfektionsproduktion. Detta är det enkla faktumet, men jag vet ju mycket väl att det inte går att få i gång någon debatt om det ekonomiska försvaret, för man säger alltid: Vi har konstaterat att försörjningsmålen går att uppfylla. Men det beror ju på hur man sätter försörjningsmålen. Sätter man dem till tre månader, så kanske det går med nöd och näppe.

Så till frågan om frizonerna. Det är ju bra att handelsministern håller med mig om att systemet med frizoner är dåligt. Faktum är att en stor del av den allra billigaste och mest besvärande lågprisimporten kommer från frizonerna i de länder som vi alla känner till och att den importen tenderar att öka. Dessutom upprättas det ständigt och jämt nya frizoner på nya platser. Det senaste aktuella exemplet, som jag nämnde i mitt första inlägg, är Sri Lanka. Där kommer man nu att inrätta en frizon, och därifrån kanske vi så småningom får en lågprisimport till Sverige, när de stora multinationella företagen väl har kommit i gång. Och det viktiga i sammanhanget: Det här systemet utvecklar inte länderna.

Anf. 122 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Låt mig bara göra en kort kommentar till Oswald Söderqvist.

Jag vet inte varför Oswald Söderqvist nämner tre månader. Vi hade ju en debatt i fredags om det ekonomiska försvaret, och målsättningen när det gäller klädesförsörjningen ligger på tre år. Vi har alltså där en mer ambitiös målsättning än på många andra områden. Det är uppenbart att målet på det här området är uppfyllt. Om man skall söka brister i det ekonomiska försvaret, så skall man söka dem på andra områden, Oswald Söderqvist. Vi har en betydande lagringskapacitet. Dessutom, ärade kammarledamöter, är det väl så att väldigt många av oss har gamla kläder hemma, som vi skulle kunna använda i en avspärrningstid. Jag tror alltså inte att vi behöver bekymra oss om detta så mycket.

Avslutningsvis vill jag notera att om man summerar vad socialdemokraterna vill här, så finner man att det är en serie av regleringsåtgärder. De vill föreskriva att ursprungsmärkningen skall vara fastsatt på plaggen. De vill kräva av importörerna att de skall köpa svenska varor, och därför vill de ha ett införande av importlicenser. De vill slopa det s. k. hemtagningssystemet.

De vill lagstifta om priserna i detaljhandeln när det gäller tekoprodukter men inte när det gäller andra varor.

Lilly Hansson sade här att en socialdemokratisk regering skall arbeta efter dessa riktlinjer. Ånej, så galet blir det nog inte! Jag tror att man i ansvarig ställning ändå kommer att nyktra till något.

Anf. 123 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I motion 1981/82:2325 har jag och några andra socialdemokrater tagit upp en del av problemen inom skinn- och läderkonfektionsindustrin, vilken är nästan helt koncentrerad till Malung. I näringsutskottets betänkande 50 som nu behandlas tar man upp motionen under rubriken Branschfrämjande åtgärder. Vi kräver där att garveriindustrin upptas i industriverkets branschprogram. Socialdemokraterna har i reservation 10 ställt sig bakom det kravet, varför jag yrkar bifall till denna reservation.

Utskottsmajoriteten avstyrker motionsyrkandet med hänvisning till "det nuvarande svåra statsfinansiella läget". Inte minst ur beredskapssynpunkt är det allvarligt att man inte är intresserad av att garveriindustrin får det stöd som den så väl behöver. Man är beredd att satsa miljarder på ett flygplan, JAS. Men så är det inte när det gäller att satsa jämförelsevis marginella belopp – något tiotal miljoner – för att klara landets försörjning med de produkter som behövs för att vi skall få erforderligt grundmaterial för skor och handskar. I viss mån gäller det också skyddskläder vid en eventuell avspärrning. Ja, som jag redan har sagt, då vill man inte vara med.

Det vore väl naturligt att följa tekodelegationens förslag i rapporten "Skinn- och läderindustrins framtida dimensionering" och uppta garveriindustrin i industriverkets branschprogram.

Herr talman! Jag skall bara säga några ord om en annan sak som tas upp i vår motion, nämligen äldrestödet. Jag ber om överseende för att jag redan nu går in på den saken. Äldrestödet skall ju tas upp i samband med behandlingen av nästa ärende – arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 25. Den kraftiga minskning när det gäller både tillverkning och antalet sysselsatta som skett inom skinnkonfektionsindustrin under de senaste åren medför mycket stora svårigheter. Av såväl sysselsättnings- som beredskaps-skäl är det mycket angeläget att vi kan behålla den nuvarande skinnkonfektionsindustrin. Då behövs också samhällets stöd. Äldrestödet betyder i det sammanhanget mycket.

När det gäller arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 25, som snart skall behandlas, hoppas jag att det blir riksdagens beslut att vi får behålla äldrestödet. Vidare hoppas jag att många människor skall garanteras möjligheter att få stanna kvar inom tekoindustrin.

Herr talman! Vi behöver en skinnkonfektionsindustri i landet, och det yrkeskunnande som fortfarande finns måste vi vara rädda om. Därför får det inte bli någon ytterligare minskning av antalet arbetstillfällen inom branschen.

Måndagen den
7 juni 1982

*Åtgärder för teko-
industrin m. m.*

Herr talman! Det är viktigt att Sverige har en tekoindustri, och det är absolut nödvändigt för oss i Sjuhäradsbygden att vi får behålla densamma. Det har ju satsats ganska stora summor för att vi skall kunna behålla vår tekoindustri, vilket också har redovisats tidigare här i debatten.

Jag ser nog den proposition som vi nu behandlar som ett steg framåt i det här avseendet. Där tas ju upp en hel del som är av vikt för textil- och tekoindustrin. Jag skall här bara redovisa några saker som jag har ett behov av att få understryka.

Ursprungsmärkningen är en viktig detalj i detta sammanhang. Jag accepterar propositionens uppläggning, utskottets förslag och vad som kommer fram i reservation 2. Innan man föreslår ändringar av de åtgärder som nu beslutas, får man avvakta och se hur de kommer att fungera.

Erik Hovhammar påstod att ursprungsmärkningen kan leda till att de företag som syr sina produkter utomlands får svårigheter att fortsätta med detta. Jag tycker att det är en fördel, om dessa företag får svårigheter så att de plockar hem tillverkningen. Det är ju detta vi egentligen avser med denna åtgärd. Vi vill ändå att svensk tekoindustri skall kunna jobba hemma i Sverige. Det är utgångspunkten för tekopolitiken.

När det gäller multifiberavtalet och globalkontingenter har jag uppfattat det hela så, att handelsministern har givit kommerskollegium i uppgift att utreda hur ett globalkontingentsystem skall kunna fungera. Det har han gjort från den utgångspunkten att vi, om det visar sig att det är ett riktigare system än MFA III, skall kunna använda det systemet. Då ser jag ingen större skillnad i förhållande till socialdemokraternas reservation, eftersom den egentligen begär samma sak. Jag tycker alltså att utskottets förslag är helt tillfyllest.

När det sedan gäller andra frågor som t. ex. frågan om tillskott av pengar till Eiser måste naturligtvis staten såsom ägare av företaget ta sitt ansvar. Jag kan inte tycka att det är riktigt att man bara tillskjuter pengar utan att kontrollera ordentligt hur pengarna används i verkligheten. Om man genom att tillskjuta pengar till Eiser försvårar för andra företag inom landet och regionen, har man inte löst tekobranschens problem. Man har möjligen löst Eisers problem.

Jag tror att det finns behov av en översyn av Eisers verksamhet. Jag har tidigare i denna kammare framfört synpunkten att det kanske vore riktigt att dela upp Eiser i mindre enheter. Jag kan inte se något fel i att de anställda i en sådan situation får möjlighet att ta över vissa enheter. Skall vi vara med på marknaden i dag, gäller det att vi är flexibla och kan ändra vår design och tillverkning i takt med de krav som ställs och den efterfrågan som förekommer. Det har Eiser uppenbarligen problem med.

Jag skall inte bli långgrandigare än så här när det gäller tekoproblematiken.

I början av sitt anförande hänvisade Gunnar Sträng till jordbrukspolitiken och sade att vi på det området garanterar en målsättning, som t. o. m. ligger över 100 %, och att konsumenterna och samhället får ta de kostnader som en

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

överproduktion innebär. Jordbruksavtalet är inte konstruerat så. Avtalet innebär att producenterna får ta de kostnader som är förknippade med en överproduktion. Jag vill bara rätta till den missuppfattningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (införande av ursprungsmärkning av kläder)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 61 för reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta. (Se dock mom. 2!)

Mom. 2 (ursprungsmärkningens omfattning och utförande)

Vid votering genom rösträkning avgavs 146 röster för utskottets hemställan och 146 röster för reservation 2 av Johan Olsson m. fl.

Kammaren beslöt med 147 röster att betänkandet i dess helhet skulle återförvisas till utskottet. 146 röster avgavs för att mom. 2 skulle avgöras omedelbart genom lottning.

19 § Det s. k. äldrestödet inom tekoindustrin m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:25 om det s. k. äldrestödet inom tekoindustrin m. m. (prop. 1981/82:100 och 1981/82:148).

Anf. 125 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Sysselsättningsläget inom tekoindustrin är fortfarande ytterst allvarligt.

Den 31 maj 1982 var antalet arbetslösa Beklädnadsmedlemmar 2 657 och antalet varslade 1 500. Förhandlingar om ytterligare varsel pågick. Därtill kommer flera hundra Beklädnadsmedlemmar som är permitterade en del av arbetsveckan.

Arbetslösheten slår fruktansvärt hårt på den hårt prövade tekoarbetarkåren.

Låt oss för någon minut återvända till 1978 års tekopolitiska beslut och erinra om vad riksdagen då beslöt:

Regeringen fick i uppdrag att lägga fram en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Planen bör syfta till att den dåvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skall bibehållas. Planen bör grundas på försörjningsberedskaps- och arbetsmarknadspolitiska bedömningar. Riksdagen betonade att samordning är nödvändig för att strukturförändringar skall kunna genomföras i socialt acceptabla former och med hänsynstagande till den regionala balansen.

Året därefter fick regeringen kritik av riksdagen på en rad punkter. Än en gång betonade riksdagen att strukturförändringarna måste ske i socialt

acceptabla former och med hänsynstagande till den regionala balansen. Den i stort sett oförändrade produktionsvolymen var fortfarande ett självklart mål, och planeringsarbetet skulle grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar.

Det var då det. Riksdagsmajoriteten har sedermera – på förslag av regeringen – ändrat målet till riktmärke, och nu erkänner regeringen att det saknas förutsättningar att nå riktmärket och ännu mindre förutsättningar att nå målet.

De siffror som jag nämnde i början av mitt anförande talar sitt tydliga språk. De sociala ambitionerna får stryka på foten. 507 Beklädnadsmedlemmar blev utförsäkrade i fjol. Förtidspension blev de äldstas lott. De yngre och medelålders är i dag kunder på våra socialbyråer. En fjärdedel av de utförsäkrade var under 30 år, alltså människor i sina bästa år, med ofta ganska stor försörjningsbörda.

Till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 25 finns en socialdemokratisk reservation. Regeringen hade i budgetpropositionen föreslagit en förändring av reglerna för det s. k. äldrestödet. Vi socialdemokrater har avvisat detta förslag. Vår linje har fått stöd i utskottet, vilket vi noterar med tillfredsställelse. Men vi är inte alls nöjda med det regeringsförslag i tekopropositionen som innebär att 15 milj. kr. som har blivit över av äldrestödet under innevarande budgetår skall omvandlas till ett blandat stöd för vissa kommuner.

Herr talman! Regeringens och utskottsmajoritetens förslag innebär att tekoindustrin – som konkret och relativt har erhållit mycket blygsamt stöd – blir fråntagen pengar som alla berörda parter i tekobranschen, kommunalpolitiker och planerare, ja, säkert även flertalet av kammarens ledamöter trodde garanterat skulle komma tekoindustrin till del.

Vi har tidigare betonat – och gör det även nu – att sysselsättningen i Sjuhäradsbygden måste stimuleras med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Och en aktiv närings- och handelspolitik ger den bästa sysselsättningseffekten även i dessa kommuner. Vi har flera gånger betonat att äldrestödet successivt bör avlösas av ett mer offensivt stöd till denna bransch.

Herr talman! Vår reservation innebär att de under innevarande år överblivna 15 miljonerna sätts in i offensiva åtgärder inom tekoindustrin som helhet, och då bör huvuddelen av dessa pengar komma just de berörda tekokommunerna till del.

Sverige behöver en stark och blomstrande tekoindustri. Varje ledamot av denna kammare bör till en början ge sitt stöd till en mer offensiv tekopolitik.

Med dessa ord yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 126 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vpk har i sin motion 1494 krävt att särskilda, långsiktiga regionala utvecklingsprogram utvecklas i samarbete mellan staten och länsorganen för de tekoregioner som är drabbade av de hårda nedskärning-

Det s. k. äldrestödet inom tekoindustrin m. m.

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

arna och inskränkningarna inom tekoindustrin. Det gäller framför allt Sjuhäradsbygden men också stora delar i Nordsverige som under senare år blivit illa utsatta.

Jag vill med detta yrka bifall till vpk-motionen 1494.

Anf. 127 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Ett på senare år återkommande ärende här i kammaren är stödet till tekoindustrin. Vi har lyssnat till en lång debatt tidigare i dag. De arbetsmarknadspolitiska insatserna svarar vi i vårt utskott för, och vi har avgivit ett särskilt betänkande med anledning av ett regeringsförslag och ett antal motioner på tekoområdet.

Den kostnadsmässigt stora biten är äldrestödet, som under senare år fått betydande belopp, f. n. omkring 300 milj. kr. årligen.

Den andra punkt som utskottet den här gången haft att behandla är ett regeringsförslag som syftar till att främja sysselsättningen i de s. k. tekokommunerna.

Även om nedgången i antalet anställda har varit dramatisk har tekonäringen stor, för att inte säga avgörande, betydelse för sysselsättningen i vissa kommuner. Under en 20-årsperiod har antalet sysselsatta inom teko minskat med drygt två tredjedelar och uppgår nu till ca 33 000. Denna siffra skall jämföras med över 90 000, som år 1960 var verksamma inom näringen.

Tekobranchen har alltså under en 20-årsperiod varit en starkt krympande sektor. Under 1979–1980 stabiliserades branschen. Men under 1981 försämrades situationen, och i år finns det indikationer på en fortsatt nedgång i produktion och sysselsättning. Detta har gett utslag i antalet arbetslösa kassamedlemmar, vilket innebär att just tekooverksamma har en klart högre arbetslöshet än många andra grupper. Antalet varsel inom tekoindustrin är fortfarande högt.

När det gäller koncentrationer av verksamheter kan man i en del kommuner i Älvsborgs län se hur dominant just tekooverksamheten är. Det gäller särskilt Borås och Ulricehamn, men en mindre kommun i grannskapet, Marks kommun, har över 75 % av alla industrisysselsatta inom just teko. Även om den svenska tekooverksamheten är starkt koncentrerad till Sjuhäradsbygden i och runt Borås så finns det enstaka kommuner ute i landet som har en hög andel tekooverksamma. Här kan nämnas Vingåkers kommun i Sörmland, som har en andel tekosysselsatta som uppgår till nära tre fjärdedelar av kommunens industriverksamma.

Skälen till att göra så betydande stödinsatser för tekoindustrin i vårt land har motiverats inte bara från arbetsmarknadspolitiska synpunkter utan också industri-, beredskaps- och försörjningsskäl har varit avgörande.

Trots svårigheter i tekoindustrin och trots en kraftig krympning av denna sektor, har den ändå kunnat upprätthållas på en nivå som inte hade varit möjlig utan stora statliga stöd. Där har det s. k. äldrestödet kommit att spela den mest framträdande rollen. Från 1977 har detta stöd utgått. Avsikten var att stödet skulle vara högst temporärt, men giltighetstiden har förlängts år från år. Äldrestödet utgår f. n. med 28 kr. per timme för anställda som har

fyllt 50 år och är sysselsatta inom tillverkningsarbetet. Förra året beslutade riksdagen om vissa förändringar av äldrestödet. Bl. a. höjdes timsättningen. Vidare beslöts att stödet skulle inriktas på just tillverkningsarbete. I dag gäller att bidragssumman inte får överstiga 15 % av ett företags totala lönekostnad för produktionsarbete, det får inte heller utgå till företag som minskar sin personal, även om en viss dispens kan komma i fråga. Det samlade stödet har under de två senaste budgetåren uppgått till i runda tal 300 milj. kr. årligen. Det innebär att över en miljard kronor har slussats den vägen som stöd till tekoindustrin enbart på de senare åren.

När det gäller bidragsreglerna har regeringen föreslagit en höjning av den nedre åldersgränsen för äldrestödet från 50 till 51 år. Förslaget, som innebär en reducering av statens kostnader med ca 20 milj. kr., ingår i regeringens besparingsprogram. Flera motioner har väckts i anledning av den föreslagna regeländringen. Från utskottets sida har vi förvissat oss om att anslaget för nästa budgetår kommer att räcka till även med de regler för bidrag som gäller i dag. Skälet härtill är bl. a. att antalet anställda kommer att vara lägre än vad som förutspåddes när anslaget beräknades. Vi föreslår därför att ingen ändring vidtas i bidragsreglerna inför nästa budgetår.

Riksdagen har i princip uttalat att äldrestödet skall avvecklas successivt och med början redan under nästa budgetår. Med hänsyn till utvecklingen föreslår emellertid regeringen att avvecklingen bör anstå. Från utskottets sida delar vi regeringens bedömning. Frågan om när avvecklingen av äldrestödet skall ske och i vilken takt får regering och riksdag återkomma till. Vi har från utskottets sida strukit under vikten av att en framtida avveckling av äldrestödet sker med hänsyn till då rådande sysselsättningsläge och att avvecklingen verkligen sker successivt. Vi har i det sammanhanget tagit fasta på regeringens uttalade mening att en nedtrappning av äldrestödet skall mötas med industri- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder i syfte att utveckla och bredda arbetsmarknaden på de orter som i första hand berörs. Från utskottsmajoritetens sida har vi f. ö. inte kunnat se någon motsättning i att insatser görs för en differentiering av arbetsmarknaden i de s. k. tekokommunerna och en positiv utveckling inom tekoindustrin.

Arbetsmarknadsministern redovisar i proposition 148 att de anslagna medlen för innevarande budgetår inte torde komma att användas fullt ut, och med stöd av det resonemang som arbetsmarknadsutskottet förde förra året föreslår regeringen att 15 milj. kr. skall användas för att stärka sysselsättningen i de kommuner som är mest beroende av tekoindustrin. Jag har tidigare nämnt vilka kommuner det handlar om. Dessutom föreslår regeringen att ytterligare 5 milj. kr. skall användas för branschfrämjande åtgärder. Den senare frågan har behandlats av näringsutskottet. Avsikten med regeringens förslag till hur de 15 miljoner kronorna skall användas är att man i Sjuhäradsbygden skall kunna satsa på objekt som kan anses långsiktiga och slitstarka för den regionala utvecklingen. Regeringen menar att sådana projekt som stimulerar sysselsättningen på lång sikt bör ha företräde. Regeringen föreslår därför ett nytt anslag under 12:e huvudtiteln. Propositionen medger också att detta stöd kan kombineras med andra statsbidrag,

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

även för t. ex. beredskapsarbete. På den här punkten har socialdemokraterna yrkat avslag av skäl som för oss andra i utskottet är mycket svåra att förstå. Lahja Exner uttalar här att hon inte är nöjd med det förslag som föreligger. I det socialdemokratiska förslaget framhålls att de medel som det här är fråga om i stället bör riktas mot tekobranschen i dess helhet. Det enda de har att erbjuda de kommuner som så dramatiskt drabbas av tekoutvecklingen är traditionella arbetsmarknadspolitiska medel. Från utskottsmajoritetens sida har vi tillstyrkt regeringsförslaget att 15 milj. kr. skall sättas in för att stärka sysselsättningen i Sjuhäradsbygden. Därmed får den region som drabbas hårdast av utvecklingen inom tekobranschen en stimulans, som kan skapa förutsättningar för ny sysselsättning på lång sikt. Självfallet måste arbetsmarknadspolitiska insatser liksom tidigare sättas in för att lösa de akuta problemen på arbetsmarknaden i de berörda kommunerna. Men till skillnad från Lahja Exner och övriga socialdemokrater menar vi att det inte räcker med arbetsmarknadspolitiska insatser för att lösa de långsiktiga problemen. Det behövs alltså även andra åtgärder om utvecklingen på längre sikt skall kunna vändas. Självfallet kan medlen komma att användas även för långsiktiga projekt inom tekoindustrin.

Herr talman! Med tanke på de stora behov som finns i tekokommunerna av stöd och stimulans till en ny och ökad sysselsättning är det mycket överraskande – inte minst för mig som representant för Älvsborgs län här i riksdagen – att socialdemokraterna har sagt nej till regeringens förslag. Från länsmyndigheternas sida har man varit positiv till förslaget. Det bekräftades för övrigt av en särskild uppvaktning från länsstyrelsen i Älvsborgs län. Och jag vågar påstå att ett stöd till den socialdemokratiska reservationen på den här punkten skulle innebära stor besvikelse i länet. Jag hoppas därför att propositionen och utskottsmajoritetens förslag vinner stöd inte bara av en majoritet här i kammaren utan även av en samlad Älvsborgsbänk. Något annat vore beklagligt och förvånande.

Lahja Exner talade om att det behövs offensiva insatser, som bör komma de berörda kommunerna till del. Ordet "offensiv" återkommer inte bara i Lahja Exners anförande utan mycket ofta i socialdemokratiska inlägg – men när det erbjuds ett sådant förslag säger man nej, och det var därför jag kände både förvåning och ledsnad.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag också säga att när man betraktar tekobranschen finner man att det inte bara är nedgång och utförsbacke. En del företag har haft en positiv utveckling. Det har handlat om företag som har skaffat sig egna "nischer". De har klarat sig mycket bra, de har haft förmåga att hitta rätt produkter och de har även varit goda marknadsförare. Där har olika statliga insatser från regeringens sida under senare år varit positiva, och det skall heller inte fördöljas att konstruktionen med det s. k. äldrestödet har varit av avgörande betydelse för väldigt många företag när det gällt att orka med den svåra och hårda omställningsperiod som det handlar om.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 25 på samtliga punkter.

Anf. 128 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Jag vill något sönderdelat de arbetslöshetssiffror som jag nämnde i mitt inledande anförande. Jag sade att vi hade 2 657 arbetslösa beklädnadsmedlemmar den 31 maj. Beklädnadsindustrin är utspridd över hela landet. Den största koncentrationen finns i Sjuhäradsbygden, men precis som Elver Jonsson nämnde i sitt inledningsanförande finns det även andra kommuner som är mycket beroende av tekoindustrin. Han nämnde Vingåker. Tekoindustrin är på många orter den enda industrin som erbjuder kvinnor sysselsättning, och det finns många orter som för sin kvinnosysselsättning är minst lika beroende av tekoindustrin som man är i Borås. Jag tänker t. ex. på Uddevalla, Brastad och Malmö – och jag skulle kunna nämna ytterligare orter.

I Sjuhäradskommunerna finns ca 600 arbetslösa beklädnadsarbetare i dag – av totalt 2 657.

Det är väl fråga om rättvisa också – om hur man skall fördela resurserna inom den här branschen och hur man skall rikta dem på ett sådant sätt att de gör största möjliga nytta. Av utskottsmajoritetens inställning i den här frågan och av regeringens förslag kan vi inte utläsa något annat än att regeringen och utskottsmajoriteten har gett upp hoppet om tekoindustrin. Därför har man helt enkelt börjat bädda för en ytterligare nedläggning. Det framgår ganska klart av utskottsbetänkandet. Utskottsmajoriteten säger: "Utskottet vill emellertid inte utesluta att de föreslagna medlen även kan komma till användning för långsiktiga projekt inom tekobranschen." Alltså: man kan inte utesluta det. Illa vore det väl annars!

Om man vill stödja en linje där man verkligen garanterar att de här medlen går till tekoindustrin, bör man stödja den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 129 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är väl ändå så, Lahja Exner, att det här handlar om pengar till långsiktiga åtgärder inom den region som har drabbats hårdast. Eftersom socialdemokraterna i sin motion lägger tyngdpunkten på just beredskapsarbeten, handlar det då inte om de långsiktiga åtgärder som krävs. Vi har sagt att det behövs beredskapsarbeten och andra arbetsmarknadspolitiska insatser, men bara övergångsvis. När socialdemokraterna efterlyser vad man slentrianmässigt ofta brukar kalla för offensiva åtgärder, inträffar det paradoxala att då ett offensivt förslag läggs fram från regeringen säger socialdemokraterna nej utan att anvisa något eget förslag. Det som den socialdemokratiska motionen utmynnar i är närmast ett lufttomt rum. Man skulle i detta sammanhang kunna tala om ett västgötaklimax.

Vad har Lahja Exner, med tanke på sin nära kontakt i det förflutna med tekobranschen och med hemvist i Sjuhäradsbygden, att erbjuda länsmyndigheterna när man långsiktigt vill komma till rätta med problemen i Sjuhäradsbygden? Det skulle naturligtvis vara intressant att få ett förtydligande från Lahja Exner här i kammaren, och länsmyndigheterna skulle

Nr 168

**Måndagen den
7 juni 1982**

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

behöva få ett fullgott skäl redovisat till att inte 15 milj. kr. kan få sättas in i långsiktiga projekt i just Sjuhäradsbygden. Att beredskapsmedel kan komma till användning är vi överens om, men beredskapsmedlen åstadkommer knappast de långsiktiga åtgärder som krävs. Man kan alltså konstatera att det är regeringen som står för offensiven.

Anf. 130 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Visserligen är mina kunskaper i svensk geografi, Elver Jonsson, inte så där mycket att hurra för, men mig veterligt ligger Uddevalla och Brastad i Älvsborgs län.

I den socialdemokratiska reservationen har vi också sagt att eftersom merparten av tekoindustrin ligger just i de här kommunerna, är det mycket naturligt att den största delen av pengarna kommer denna bygd till del. Men då kommer de inte att hamna där på måfå eller sättas in på försök, utan de kommer verkligen att användas till utveckling av tekoindustrin och till långsiktiga projekt.

Elver Jonsson sade att vi egentligen inte har mycket att komma med, utan att det bara är fråga om beredskapsarbeten. Men då får jag, Elver Jonsson, hänvisa till arbetsmarknadsutskottets betänkande 21, som behandlades här i kammaren under våren. Där hade vi i de socialdemokratiska reservationerna föreslagit en rad ytterligare åtgärder, inte bara beredskapsarbeten. Dessutom hänvisar jag till det regionalpolitiska betänkande som skall behandlas i morgon. I reservation nr 26 vid det betänkandet säger vi socialdemokrater att som ett komplement till olika andra insatser utanför stödområdena bör ett industripolitiskt omställningsstöd införas med den utformning som föreslås i vår motion 2352.

Anf. 131 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Lahja Exner säger att merparten av pengarna bör komma Sjuhäradsbygden till del. Medlen är emellertid inte större än att de bör satsas i det område där koncentrationen av tekokommuner är störst. Detta sammanhängande skikt av tekokommuner innebär att t. ex. Borås kommun och dess omgivning under mycket lång tid har känt av sysselsättningssvårigheterna. Det är en blygsam summa som nu föreslås och som utskottet tillstyrker skall komma till användning i just Sjuhäradsbygden.

Från socialdemokratiskt håll säger man sig alltså vilja ha offensiva åtgärder för att stödja tekobranschen. Men när sedan åtgärder föreslås hänvisar socialdemokraterna till det ordinarie anslaget för exempelvis beredskapsarbete. Detta är inte den offensiva politik som behövs i Sjuhäradsbygden!

Talmannen anmälde att Lahja Exner anhöllit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 132 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Äldrestödet är den viktigaste stödformen för den svenska textilindustrin, och den har använts sedan 1977. Den har betytt mycket för att

utslagningen av företag inte har blivit ännu större under de här åren. En utredning visar att en tredjedel av företagen skulle klara sig även utan äldrestödet, medan en tredjedel klarar sig tack vare äldrestödet. Sedan är det en tredjedel som har problem trots äldrestödet. Detta stöd har alltså en avgörande betydelse för att hålla uppe industriproduktionen inom teko.

Nu hade regeringen tänkt spara 25 milj. kr. genom att ändra åldersgränsen, men på grund av de motioner som har väckts har utskottet föreslagit ändringar i propositionen, och det hälsar jag med tillfredsställelse. Det har också sagts att detta stöd skall avvecklas, även om man inte börjar göra det nu utan skjuter det på framtiden. Jag vill understryka vad Elver Jonsson sade och vad utskottet också har sagt, att när man avvecklar detta stöd måste man tänka sig för och sätta in stödåtgärder av annan natur, såsom hjälp att utveckla nya produkter och att saluföra dem och över huvud taget hjälp att bättre klara konkurrensen med omvärlden.

I detta sammanhang har också föreslagits att tekokommunerna i Älvsborgs län skall få 15 milj. kr. som ett särskilt stöd. Det tycker jag är positivt, och det har också uppfattats som mycket positivt i de berörda kommunerna. Det har sagts att dessa pengar skall gå uteslutande till tekoindustrin, och representeranter för länsstyrelsen har vid besök här redovisat att den huvudsakliga delen av dessa 15 miljoner kommer att gå till teko. Det är ganska naturligt, eftersom teko är den största delen av näringslivet i dessa kommuner. Men det är också viktigt att vi kan få dit andra industrier. Skulle det uppstå en sådan situation att vi har möjlighet att få industri med en annan inriktning till dessa kommuner, skulle det vara bedrövligt om pengarna inte kunde användas också för det ändamålet. Det är dock ytterst sysselsättning för människorna som det är fråga om.

Vi får många möjligheter att diskutera dessa frågor. Lahja Exner pekade på en socialdemokratisk reservation i betänkandet om regionalpolitiken. Jag skulle kunna ta upp ett annat ärende. Vi skall snart också behandla frågan om statens provningsanstalt. Där har moderater och socialdemokrater gått ihop och vill behålla arbetstillfällena i Stockholm i stället för att ge Borås möjligheten att få en välbehövlig komplettering av den typ av arbetstillfällen som nu finns i Borås. Jag beklagar det.

Anf. 133 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Det finns säkerligen hos alla partier en god vilja att försöka finna vägar till en stabilare tekosituation i Sverige. Men det är inte lätt att finna vägar som leder dit utan att man konfronteras med både ekonomiska och handelspolitiska hinder. Jag vill dock säga att jag finner mer överensstämmelse mellan utskottsmajoritet och reservanter i årets skrivningar än i tidigare års skrivningar.

Eftersom tekoindustrin i den valkrets jag företräder – Älvsborgs södra – varit och alltfört är dominerande inom landet vill jag addera några synpunkter till det utskottsbetänkande vi nu behandlar och den därtill förda diskussionen. Det gäller alltså det s. k. äldrestödet.

Äldrestödet är den stödform som sedan det infördes 1977 betytt mest för

Måndagen den
7 juni 1982

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

att under en period med successivt försämrade förutsättningar för tekoindustrin dock ge åtskilliga tekoföretag möjlighet att överleva och fortsätta sin produktion. Utan äldrestödet hade många företag ytterligare slagits ut. Det är bra att ett enigt utskott nu konstaterar att detta stöd bör fortsätta i oförändrad form även under nästa budgetår. Jag tror att man kraftigt bör understryka vad utskottet säger om "vikten av att en framtida avveckling av äldrestödet sker med hänsyn till då rådande sysselsättningsläge och att avvecklingen sker successivt".

I propositionen framhålls att en nedtrappning av äldrestödet bör mötas med industri- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder i syfte att utveckla och bredda arbetsmarknaden på de orter där tekoindustrin svarar för en övervägande del av industrisysselsättningen. Detta är fallet med flertalet kommuner i Sjuhäradsbygden. Mark som är starkast tekoberoende har fyra femtedelar av sin industritillverkning inom teko och i både Borås och Ulricehamn är motsvarande andel över hälften.

Det är därför bra att vi under en punkt i arbetsmarknadsutskottets betänkande 25 nu har att pröva frågan om extra medel – 15 milj. kr. – för sysselsättningsskapande åtgärder i de kommuner som är mest beroende av tekoindustrin.

Både kommun- och länsmyndigheter, organisationer och enskilda har alltsedan den första tekokrisen slog till i slutet av 1950-talet brottats med de här två frågorna: Hur skall man kunna förbättra förutsättningarna för fortsatt tekoindustri och hur skall man kunna ge Sjuhäradsbygden ett mer diversifierat näringsliv? Den sistnämnda frågan har inte minst upplevts som en ödesfråga.

Jag är övertygad om att Sjuhäradsbygdens företrädare i olika sammanhang och då inte minst länsmyndigheterna med tillfredsställelse ser att dessa 15 milj. kr. får användas för att stödja projekt som kan stimulera sysselsättningen på lång sikt.

Arbetsmarknadspolitiska insatser i alla dess former som den socialdemokratiska reservationen förordar i stället är nog bra och måste komma till användning i full utsträckning, men bättre ändå är det om man kan finna former för utvecklingsbar tekoiverksamhet eller alternativ sysselsättning inom andra områden. Båda delarna behövs.

Trygga jobb för framtiden är det som Sjuhäradsbygden behöver när den nu dominerande tekoindustrin tappar bortåt 1 000 jobb om året. Det är en varvskris om året, har vi sagt flera gånger. Då är det verkligen befogat med extra insatser av den typ som nu föreslagits.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 134 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Av Wilhelm Gustafssons inlägg här skulle man ha kunnat få uppfattningen att vi socialdemokrater är emot industripolitiska och näringspolitiska satsningar. Sådana frågor har vi ju behandlat tidigare här under våren, och jag hänvisar till de debatterna.

Men onekligen skulle det ha varit bättre för tekoindustrin, om Wilhelm

Gustafsson hade vidhållit det han sade förra året vid motsvarande debatt. Jag har här protokollet från den debatten. Det var nämligen på det viset att vi fick en ganska ingående diskussion både i utskottet och här i kammaren om huruvida hela 320 milj. kr. verkligen skulle komma tekoindustrin till del med de föreslagna reglerna. Utskottets majoritet drev igenom sin linje. Wilhelm Gustafsson stödde den linjen. Han deltog också i debatten och sade så här:

”Jag vill därför understryka att det är glädjande att ett enigt utskott uttalat sig för att regeringen kan göra eventuella justeringar så att äldrestödet till teko får den totala omfattning på 320 milj. kr. som anges i budgetpropositionens beräkningar.”

Anf. 135 WILHELM GUSTAFSSON (fp) replik:

Herr talman! Ja, Lahja Exner, jag tycker inte att det som nu händer strider mot de här tankegångarna. De pengar som blev över när det gäller det budgetår som nu snart löper ut skulle möjligtvis ha kunnat utdelats som en semesterersättning, om jag så får säga, till tekoföretagen. Jag tycker faktiskt det är bättre att de används på det konstruktiva sätt som nu föreslås.

Anf. 136 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Det är helt tydligt att Wilhelm Gustafsson *har* ändrat uppfattning.

Anf. 137 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I motion nr 2326 har Arne Svensson och jag bl. a. föreslagit dels att åldersgränsen för äldrestödet skall vara 50 år, dvs. oförändrat i jämförelse med nuläget, dels att det skall utgå t. v. i avvaktan på att kostnadsläget i vårt land blir sådant, att villkoren för tekoindustrin blir rimliga.

Till vår glädje har vi kunnat konstatera, att våra yrkanden till fullo vunnit arbetsmarknadsutskottets gehör. Ett enhälligt utskott föreslår att åldersgränsen skall vara oförändrad, alltså 50 år, och ett likaledes enhälligt utskott tillstyrker att den tidigare beslutade nedtrappningen av äldrestödet skjuts upp. Det finns anledning att notera, att utskottet vill stryka under vikten av att en framtida avveckling av äldrestödet skall ske med hänsyn till då rådande sysselsättningsläge och att avvecklingen sker successivt. Likaledes finns det skäl att understryka att utskottet helt instämmer med vad vi anfört i vår motion genom att uttala, att utskottet inte kan se någon motsättning i att insatser görs för en differentiering av arbetsmarknaden i de s.k. tekokommunerna och en positiv utveckling inom tekoindustrin. Utskottets skrivning är där enligt min mening avsevärt klarare och tydligare än motsvarande skrivning i propositionen.

Ett enhälligt utskott har avstyrkt vårt motionsyrkande om en höjning av timbeloppet för äldrestödet med 2 kr. till 30 kr. Även om jag alltjämt är övertygad om att denna höjning skulle vara till fromma för tekoindustrin och

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

Det s. k. äldrestödet inom tekoindustrin m. m.

*Det s. k. äldrestö-
det inom teko-
industrin m. m.*

att den ryms inom det totala anslagsbeloppet, yrkar jag under nu föreliggande omständigheter ej bifall till förslaget.

Regeringen har föreslagit att 15 milj. kr. från innevarande års äldrestöd skall användas för att främja sysselsättningen inom de mest tekoberoende kommunerna i Älvsborgs län, dvs. samtliga fem kommuner i Sjuhäradsbygden.

Fortfarande anser jag det vara principiellt diskutabelt att överföra medel från en för tekoindustrin avsedd stödform till regionala insatser av allmän karaktär. Med hänsyn till att de angivna kommunerna i så hög grad domineras av tekoindustrin och att man på såväl länsstyrelsen som länsarbetsnämnden i Älvsborgs län är väl införstådda med detta och till fullo inser tekoföretagens dilemma, vilket företrädare för länsstyrelsen med landshövdingen i spetsen nogsamt framhöll vid en sammankomst med riksdagsledamöterna från Älvsborgs län, så vill jag inte motsätta mig att medlen riktas till just dessa kommuner. Det är en absolut självklarhet att de i mycket hög grad skall komma tekoindustrin till godo.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 5 (riktlinjer för särskilt stöd till sysselsättningsskapande åtgärder i tekokommunerna)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservationen av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del med 133 röster mot 15 för motion 1494 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 145 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 147 röster mot 146 för reservationen av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

20 § Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:19 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:38 Uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden

Kulturutskottets betänkande

1981/82:28 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Måndagen den
7 juni 1982

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1981/82:36 om ändring i skogsvårdslagen (1979:429), m. m. (prop. 1981/82:177).

Skogspolitiken

Anf. 138 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Vi vet alla att skogsnäringen spelar en avgörande roll för sysselsättning och regionalpolitik i stora delar av landet. Många orter och kommuner står och faller med skogsnäringen. Där kan nedläggningar, driftsinskränkningar och andra personalminskningar i skogsindustri och skogsbruk få förödande konsekvenser. De kommuner som har ett starkt inslag av sysselsättning i skogsnäringen är till den övervägande delen kommuner med ensidigt näringsliv. Ofta är det fråga om kommuner med svårigheter att få annan typ av sysselsättning. I regel har man en klart lägre andel av befolkningen i förvärsarbete än vad som är normalt för landet. Riskerna för bestående arbetslöshet, avfolkning och ogynnsam åldersfördelning vid en nedläggning är därför större i dessa kommuner än i landet som helhet.

Skogsnäringen har således en mycket stor regionalpolitisk betydelse.

Den socialdemokratiska regeringen insåg vilka risker för skogsnäringen en bristande balans mellan tillgång och efterfrågan på skogsråvara skulle kunna skapa. Vi såg framför oss den virkessvacka som vi går till mötes. Tillsammans med de fackliga organisationerna insåg vi nödvändigheten av ett samlat program för skogsnäringen, skogsbruk och skogsindustri, om vi skulle kunna motverka risken för en planlös utslagning av många skogsindustrier, med svåra konsekvenser ur sysselsättnings- och regionalpolitiska synpunkter.

Tillsammans med de fackliga organisationerna utarbetade vi ett program med förslag till åtgärder för att möta den utveckling som hotade. Vi har år efter år i oppositionsställning varnat regeringen för den låt-gå-politik som man tillämpat inom skogsnäringen.

När den kris som vi alla fruktade var ett faktum och förstärktes av vissa skogsägares obenägenhet att avverka i rimlig omfattning, förstod även skogsägarnas egna företrädare vad klockan var slagen, när de för låga avverkningarna var den direkta orsaken till att människor kördes ut i arbetslöshet trots goda konjunkturer för näringen.

"Vilken regim som än sitter kommer att vidta åtgärder emot markägaren, om inte skogen vårdas rätt och råvaruförsörjningen tryggas", sade LRF:s ordförande Erik Jonsson i tidningen Land hösten 1978. I samma tidning uttalade verkställande direktören i Sveriges Skogsägares riksförbund Erik Lund: "Ingen regering, oavsett politisk färg, kan acceptera att skogsägarna sitter och håller i sin råvara och låter industrin stå still. Om vi inte sköter också den här säsongen och tar fram det virke som behövs till industrin, kan vi räkna med att ingrepp från samhället kan vara ganska nära förestående."

Men regeringen framhärdade. Man avvisade alla socialdemokratiska förslag som syftade till att hävda att skogen och skogsmarken är en viktig

nationell resurs och att det är ett samhällsintresse hur den utnyttjas. Man har sökt att med ekonomiska stimulanser locka fram avverkningar – gallringsbidrag, omläggning av skogsbeskattningen, generösa regler för skogskonto, särskilda avdrag för skogsinkomster, ökade bidrag för återväxtåtgärder, klenvirkesstöd m. m. Allt detta har förvisso gett skogsägarna en hel del i form av extra inkomster. Men den effekt på avverkningarna som man hade hoppats att detta skulle ge har uteblivit.

De borgerliga regeringarna har på många sätt hushållat illa med våra tillgångar och därmed medverkat till att försvaga vår ekonomi. Ett av de kännbaraste bakslagen som drabbat Sveriges ekonomi under de borgerliga regeringsåren är tveklöst att svensk skogsindustri, trots goda konjunkturer, inte har kunnat köra för fullt på grund av för låg avverkning i skogsbruket. Av samma skäl har de miljardsatsningar som gjorts av staten för att rekonstruera konkurshotade skogsägarindustriföretag och rädda angelägna arbetstillfällen avsevärt försvårats.

Industriminister Åsling nödgades i fjol konstatera att problemen med virkesförsörjningen kvarstod, trots skattelättnader och olika bidragsformer som genomförts till förmån för skogsägarna och trots högre virkespriser. Enligt de beräkningar som gjorts inom hans eget departement gick Sverige år 1979-1980 miste om exportinkomster på totalt 4-6 miljarder kronor på grund av virkesbristen. Regeringens egen långtidsutredning konstaterar att någon bättring inte är att vänta med den politik som har förts. Vi riskerar att under nästa högkonjunktur gå miste om de nya exportmiljarder som landet så väl behöver. Mellan en tredjedel och hälften av bytesbalansunderskottet hade kunnat undvikas om regeringen hade fört en aktivare skogspolitik.

Jag är angelägen om att framhålla – och det har jag gjort många gånger förut – att många skogsägare sköter sin skog bra och avverkar i rimlig omfattning. Jag vet att de skogsägare som sköter sin skog inte längre vill klä skott för de försumliga. De förstår att folk inte skall behöva kastas ut i arbetslöshet därför att vissa skogsägare inte tar sitt ansvar för vår råvaruförsörjning, inte avverkar på ett ur såväl skogsvårdssynpunkt som råvarusynpunkt rimligt sätt. De förstår att denna misshushållning med våra möjligheter ytterst drabbar oss alla. Men regeringen envisas med att hålla de passiva skogsägarna om ryggen. Man vägrar tillgripa de åtgärder som den utredning man själv har tillsatt för att komma till rätta med virkesförsörjningsproblemen förordat.

Begränsningar i virkesutbudet får inte bara effekter i form av lägre aktivitetsnivå i den svenska ekonomin och förlorade exportintäkter, sade industriministern i fjol. Han konstaterade att den ökade takten i strukturomvandlingen inom skogsindustrin under de senaste åren till viss del kan hänföras till virkesbristen och att det för att undvika kapitalförstörelse och underlätta en socialt acceptabel omställningstakt är angeläget att förbättra virkesförsörjningsläget. Hans slutsats blev då att statsmakterna måste vara beredda till kraftfulla ingripanden, men att han fann anledning att avvakta virkesförsörjningsutredningens förslag i dessa frågor, innan mera genomgripande åtgärder vidtogs.

I samband med den proposition som vi nu går att behandla har regeringen haft tillgång till virkesförsörjningsutredningens förslag. Man skulle kunna vänta sig att åtminstone de förslag som utredningen nära nog enhälligt kommit fram till med stöd både av skogsägarnas företrädare i utredningen och bl. a. centerpartiets representant borde ha förmått regeringen att handla. Men regeringen avvisar de förslag om minimiavverkning som utredningen förordat och som tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Regeringen är inte beredd att föreslå en så självklar åtgärd som att införa obligatoriska skogsbruksplaner.

Det är oanständigt att regeringen med sin passivitet gör det möjligt för vissa grupper i samhället att dra sig undan vårt gemensamma ansvar att få Sveriges ekonomi på fötter, samtidigt som den urholkar den sociala tryggheten för pensionärer, sjuka och arbetslösa.

Socialdemokratin kräver ett handlingsprogram för skogsnäringen, där staten i samverkan med företag och statliga organisationer tar ansvaret för att våra resurser inom skogsbruk och skogsindustri vårdas, tillvaratas och utnyttjas i hela landets intresse. I de reservationer till detta utskottsbetänkande som föreligger tar vi på nytt – för vilken gång i ordningen vet jag inte – upp förslag till åtgärder som skulle bli ett stöd för de aktiva skogsbrukarna och förmå de passiva att ta det ansvar för virkesförsörjningen som måste kunna åläggas den som äger skogsmark.

I propositionen konstateras att det finns skogsägare som inte kan eller vill ställa upp på ett aktivt brukande, trots att skogstillståndet på deras fastigheter skulle möjliggöra detta. Det anmärkningsvärda är att jordbruksministern i propositionen å ena sidan slår fast att detta är ett uppträdande som samhället inte kan acceptera, men å den andra inte är beredd att föreslå effektiva åtgärder för att komma till rätta med detta uppträdande från vissa skogsägars sida. Det är en oförsvarlig brist på handlingskraft som jordbruksministern här har demonstrerat och som den borgerliga utskottsmajoriteten utan invändningar accepterar.

Jag skall, herr talman, nöja mig med att konstatera detta. Jan Fransson kommer i sitt inlägg att närmare redogöra för innebörden av de socialdemokratiska reservationerna. Jag yrkar bifall till samtliga.

Anf. 139 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Virkesförsörjningsutredningen, vars förslag till vissa delar har varit en av utgångspunkterna för den proposition som nu behandlas, har redovisat nya alternativa skogsproduktionsprogram. De programmen är naturligtvis värdefulla som stöd för bedömningar av olika slag, men jag anser att det lika litet nu som år 1979 finns anledning att lägga fast något detaljerat program. Strävan bör i stället vara att söka åstadkomma en skogsproduktion åtminstone motsvarande utredningens huvudalternativ. Därmed skulle det gå att uppgå balans mellan den långsiktiga tillgången på virkesråvara och skogsindustrins genomsnittliga efterfrågan vid ett normalt utnyttjande.

Självfallet bör strävan vara en ökad produktion. Om en sådan produktion verkligen kommer till stånd och när den är möjlig att ta i anspråk är en uppgift

för skogsstyrelsens s. k. prognosverksamhet att bevaka. Att redan nu göra inteckningar i en ökad produktion grundad på förhoppningar är farligt. Det visar erfarenheterna från slutet av 1960-talet och början av 1970-talet.

Jag vill säga att det är väldigt viktigt att man i den här debatten håller isär långsiktiga och kortsiktiga frågor. Så görs tyvärr inte alltid. De problem med virkesförsörjningen som har behandlats här i kammaren vid en mängd tillfällen under senare år har egentligen rört behoven i det korta perspektivet. Frågan har varit hur virkesbehovet under konjunkturtoppar skall kunna tillgodoses. Det finns då anledning att erinra om att toppar och dalar i skogskonjunkturen växlar i ganska snabb takt och att man knappast kan åstadkomma en följsamhet till virkeskonjunkturernas krav med hjälp av lagar och förordningar. Jag vill bara erinra om att för några månader sedan var det stor efterfrågan på massaved – i dag har massaindustrin kraftigt dragit ned sin produktion på grund av avsättningssvårigheter och fallande priser. Samtidigt ser sågverksindustrin i dag mycket ljust på sina försäljningsmöjligheter till hösten – samma sågverksindustri som för ett år sedan såg relativt mörkt på tillvaron. Tro inte att vi med politiska tvångsåtgärder skall kunna åstadkomma en virkestillgång som följer dessa konjunktursvängningar!

Socialdemokraterna vill fördubbla skogsvårdsavgiften och den vägen tvinga skogsägarna att avverka mera. Skogsvårdsavgiften skulle då visserligen återgå i form av bidrag till skogsägarna. Det faktiska förhållandet är ju att den skogsägare som själv inte kan göra en arbetsinsats i sin skog redan i dag måste avverka ungefär tre fjärdedelar av vad som är långsiktigt möjligt för att undvika att bli beskattad för ett högre belopp än den verkliga inkomsten.

Denna modell för att använda skogsvårdsavgiften innebär att man bestraffar de skogsägare som har skött sin skog och avverkat vad de bör avverka, eftersom de inte kan utnyttja bidragsmöjligheterna. Dessa skogsägare får då lämna subventioner till de skogsägare som misskött sin skog. Detta är inte förenligt med i varje fall min rättskänsla. Jag tycker att det heller inte borde tilltala en ansvarskännande och rättsmedveten kammarledamot som Svante Lundkvist.

Svante Lundkvist förordar vidare en lagreglerad avverkningsskyldighet i enlighet med virkesförsörjningsutredningens förslag. Jag vill framhålla att jag har avvisat det förslaget, därför att det inte ger oss mera virke. Förslaget leder till en orimligt ökad byråkrati. Virkesmarknaden tillförs inte särskilt mycket virke, vilket flertalet remissinstanser också framhållit.

Jag tror att vi i grunden är överens om att landets skogar skall skötas. Den som har fått förmånen att äga en skogsfastighet skall också ha skyldighet att sköta den och utnyttja dess produktionsförmåga. Den skyldigheten har han också enligt skogsvårdslagen. Kom ihåg att den nya skogsvårdslagen endast har gällt ett par år! Därför har vi ännu inte sett de fulla effekterna av den. Jag menar alltså att det är alldeles för tidigt att nu gå in med nya lagstadganden, eftersom vi har instrumenten. Det gäller bara att de skall verka, vilket de ännu inte hunnit göra.

Herr talman! Det är litet bekymmersamt att det från denna talarstol och i

debattartiklar förs fram påståenden om att den sittande regeringen skulle ha gynnat bönder och skogsägare i alldeles särskilt hög grad. Jag lyssnade på debatten om karensdagarna och upptäckte då att Olof Palme kommenterade just detta. Jag skall citera vad han sade: "Ni sänkte skogsbeskattningen – jag tror det var i fjol – med 700 miljoner. Då var det inte tal om budgetunderskott. Ni har infört alla möjliga bidrag på skogsområdet. Ni sänkte skogsvårdsavgiften med 1 % från 65 %. Då var det inte tal om budgetunderskott."

Det vore värdefullt om Svante Lundkvist, som rimligen är mera sakkunnig än Olof Palme i dessa frågor, ville hyfsa till siffrorna och tala om vad som är riktigt. Vidare vore det intressant att få höra vad ni menar. Det som Olof Palme sade är helt uppenbart felaktigt. Det vore bra om vi nu här i kammaren kunde klara ut vilka förmåner regeringen har beviljat just den aktuella yrkesgruppen. Jag känner inte till några sådana.

Anf. 140 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är rätt anmärkningsvärt att jordbruksministern inte känner till vilka bidragsformer som vi har fattat beslut om här i riksdagen på förslag av jordbruksministern och andra för att försöka få fram detta virke. Det är tveklöst ändå på det sättet. Jag räknade upp en hel del av dessa anslag och konstaterade att man hittills har försökt att med ekonomiska stimulanser komma åt det problem som vi alla inser existerar, nämligen att vi inte bara nu, utan även framöver kan löpa risken att ha denna brist på balans mellan tillgång och efterfrågan på virke. Vi behöver få fram varenda kubikmeter i god ordning.

Då säger jordbruksministern att alla vet att det är toppar och dalar i konjunkturerna på skogsindustrins område. Problemet är att få en anpassning till dessa toppar och dalar. Ja, men det anmärkningsvärda är att när det är toppar i konjunkturen så att det finns goda avsättningsmöjligheter, får vi inte fram virket. Det är detta vi förlorar miljarder på och som vi måste göra någonting åt.

Ja, säger då jordbruksministern, men det är ingen brådska. Vi har tid på oss. Vi har nyss genomfört den nya skogsvårdslagen. Vi kan väl vänta och se vad den kommer att ge.

Jag skall citera vad jordbruksministern säger i propositionen. Först erkänner han skogsägarnas skyldigheter. Det gjorde han även nyss i sitt inlägg. Sedan kommer detta stycke i propositionen:

"Det finns emellertid skogsägare som av olika skäl inte vill eller kan ställa upp på ett aktivt brukande trots att skogstillståndet i sig på deras fastigheter skulle möjliggöra det. Ett sådant uppträdande kan samhället inte acceptera. Det utbud av virke som just dessa fastigheter borde svara för kan vara den marginalkvantitet, som skulle göra det möjligt att fullt ut utnyttja en högkonjunktur."

Kan jag av jordbruksministern få ett rakt svar på frågan: Av vilka skäl håller jordbruksministern och regeringen de passiva skogsägarna om ryggen och vägrar tillgripa de åtgärder som borde te sig naturliga för att vi inte skall

hamna i denna situation gång på gång nu och i varje god konjunktur framöver.

Anf. 141 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag noterar att jag inte fick något svar av Svante Lundkvist beträffande de förmåner som regeringen och kanske även jag har påstått ha beviljat skogsägare och bönder. Han bära hänvisade till att jag borde känna till de bidragsformer som jag själv har föreslagit riksdagen. Det är klart att jag känner till dem. Men de bidragsformerna har ju skogsägarna själva betalat. De bidragsformerna har kommit fram i den högre skogsvårdsavgift som jag har föreslagit. På Svante Lundkvists tid som jordbruksminister inbringade den, om jag inte minns fel, knappa 40 milj. kr. mot i år ungefär 230 milj. kr. Från dessa pengar som skogsägarna själva har betalat in till staten utgår de bidrag som skall vara moroten i detta stimulanspaket.

Det skulle vara väldigt hyggligt av Svante Lundkvist, om han erkände att det är på det sättet och tog tillbaka det påstående som han gjorde om att vi skulle ha beviljat skogsägarna oskäliga förmåner på andras bekostnad. Det förhåller sig ju inte så.

Är det riktigt som Olof Palme påstod i debatten att regeringen har sänkt skogsvårdsavgiften med 1 % från 65 %? Eller vilka menar Svante Lundkvist att de riktiga procenttalen är?

Man får inte fram virket, sade Svante Lundkvist. Nej, jag försökte ju förklara förut här hur konjunkturerna växlar. Ibland är efterfrågan god och ibland är den dålig. Vad skall då tvångsavverkningen på 50 % av tillväxten tillföra skogsindustrin i detta läge?

Jag tror i stället på samma metod som vi egentligen bägge pläderar för: att man med både piska och morot kan stimulera fram avverkningen. Jag redogjorde förut för att den höjda garantiavgiften efter de förhöjda taxeringsvärdena och den höjda skogsvårdsavgiften leder till att den som inte arbetar i egen skog måste avverka två tredjedelar av vad han långsiktigt kan avverka, för att inte riskera att få en skatt som är större än inkomsten från det han avverkar.

Jag vill säga att jag tror mycket mera på informationen i det här fallet. Jag har med glädje noterat skogsägarrörelsens insatser för att stimulera och aktivera skogsägarna, bl. a. genom det informationsprojekt som går under mottot: "Sköt din skog". Detta arbete kommer nu att intensifieras och breddas. Därmed tror jag att man når många enskilda skogsägare.

Men jag tror också att det vore värdefullt – eftersom det är på det sättet att en stor del av den enskilda skogen ägs av löntagare som tillhör fackliga organisationer inom SACO, TCO och LO – att kraven på ökad avverkning inom det enskilda skogsbruket också skulle gälla dessa skogsägare, som ofta är bosatta på annat håll och som därför har svårt att själva arbeta i skogen. Jag hoppas att en sådan upplysningskampanj också skulle kunna riktas till dem, liksom uppmaningar om tvångsavverkning.

Anf. 142 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jordbruksministern utnyttjade den felsägning som Olof Palme uppenbarligen gjorde sig skyldig till när han talade om procent i stället för promille. Det gällde alltså sänkningen från 0,6 till 0,5 %. Jordbruksministern gjorde ett nummer av det.

Men jordbruksministern måste väl ändå medge att det är fel att det skulle vara via skogsvårdsavgifter man har finansierat alla de förändringar som skett när det gällt att förbättra situationen för skogsägarna. Skattesänkningarna har mig veterligt inte finansierats genom en höjning av skogsvårdsavgiften. En del av de bidragsformer som utgått har finansierats via skogsvårdsavgifter – även bidrag som vi för vår del har varit med om att stödja.

Det viktiga i sammanhanget är ju att konstatera att vi med de ekonomiska stimulanserna, precis som långtidsutredningen själv säger, icke når de effekter som vi är ute efter att nå.

Här går alltså jordbruksministern som katten kring het gröt. Jordbruksministern vill inte erkänna att vi löper risken att förlora miljardinkomster genom att vi inte får fram vad han själv kallar för viktiga marginalkvantiteter från de passiva skogsägare som vi inte kommer åt med de åtgärder som hittills är vidtagna. Jordbruksministern vägrar att medverka till att överväga ett stöd- och avgiftssystem som skulle kunna vara lösningen på problemet. Han vägrar att vidta de åtgärder som virkesförsörjningsutredningen i övrigt har föreslagit. Och – det konstaterar jag på nytt – detta i en situation då landet har så stora ekonomiska svårigheter att sjuka, pensionärer och barnfamiljer drabbas av försämringar av sina förmåner! Det är en situation som är helt orimlig, om man ser det utifrån hur vi skall fördela de bördor som skall bäras under den kris som jordbruksministern och hans regering har medverkat till att skapa.

Anf. 143 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det är möjligt att det var en felskrivning i Olof Palmes manus. Det hade väl varit bra om det hade rättats till i protokollet, för det ser ju litet illa ut om det står att skogsvårdsavgiften är 65 %, när den i realiteten är 0,5 %.

Sedan noterar jag att Svante Lundkvist nu erkänner att skogsägarna själva betalar de bidrag som går ut till dem. Han sade att det skedde "till största delen". Alla bidrag till skogsägarna, som går över skogsvårdsavgiften, är pengar som de själva betalar in. Så var det på Svante Lundkvists tid, och så är det i dag. Skillnaden är bara den att skogsvårdsavgiften är betydligt större i dag och att bidragen har utökats till andra områden, allt i syfte att stimulera till avverkning.

När det gäller skogsavdragen är det ju så att dessa ersatte skogsvärde-minskningsavdragen år 1980. Dessa avdrag hade funnits sedan kommunal-skattelagens tillkomst år 1928, dvs. i mer än 50 år. Detta är alltså ingen nyhet. Det enda som skett är en teknisk omläggning av skattesystemet som sådant.

Nr 168

**Måndagen den
7 juni 1982**

Skogspolitiken

Men det intressanta är ju när Svante Lundkvist säger att i en tid då landet är i en svår ekonomisk situation, måste man se till att få fram virke och kunna exportera. Det håller jag med om. Frågan är i dag bara vem som skall ta hand om detta virke, när vår massaindustri kör med 65 à 70 % av sin kapacitet. Vem skall ta hand om det här virket? Till vilka priser ska man exportera? Erkänn att konjunkturerna går upp och ned och att vi nu tyvärr befinner oss i en svacka! Vad är det som gör att vi under en sådan period skall ta fram virkesmängder som industrin inte har användning för? Eller är det så att syftet med tvångsavverkningen egentligen är att sätta marknadsekonomin ur spel och låta industrin så att säga betala det pris som den önskar för den virkeskvantitet som den skall ha?

Detta är det yttersta motivet för att jag vägrar att godta en tvångsavverkning i det här systemet. Jag ställer upp för samhällsansvaret, och jag ställer upp för att vi skall använda skogen som den naturresurs den är – den skall användas på ett långsiktigt riktigt sätt med hänsynstagande till naturvård och miljövård i alla dess aspekter. Men jag vägrar att ställa upp på en tvångsavverkning även i den mycket milda form som utredningen har föreslagit.

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 144 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Till grund för den här debatten och det betänkande som vi nu behandlar ligger virkesförsörjningsutredningens betänkande. I stort sett har riksdagen nu genomfört de olika förslag som där lades fram.

Först vill jag rikta ett tack till jordbruksministern för hans fulla stöd för den moderata reservationen i virkesförsörjningsutredningen, där vår representant helt gick emot tvångsavverkningar. Jag tycker att det är glädjande att han så helt ställer upp för den reservationen.

Likaså vill jag tacka jordbruksministern för hans fulla anslutning till marknadsekonomin. I sin debatt med Svante Lundkvist talade han om de olika ekonomiska system vi har att välja mellan: planhushållning, som den socialdemokratiska skogspolitiken ofelbart skulle leda till, och marknads ekonomi, som vi bekänner oss till.

I många debatter i och utanför denna kammare har man framhållit skogsnäringens betydelse, nu senast från Svante Lundkvist.

Ett stort problem, som jag ser det, när vi för vår skogspolitiska debatt är att vi inte får föra en debatt som spänner över hela fältet. Vi har skogsproduktionen, vi har skogsindustrin, och vi har marknadssidan. Såsom kammarens arbete är upplagt får vi ingen samlad debatt om skogspolitiken, men jag tror att det skulle vara nyttigt att föra en sådan.

De senaste veckornas debatt och utspel från politiker, organisationer och företrädare för olika organisationer – främst branschorganisationer – gör att man frågar sig vilket öde vår skogsnäring går till mötes. En fråga som borde diskuteras i alla sammanhang när man talar om skogen och skogsnäringen är

strukturfrågorna och skogsindustrins dimensionering. En balans mellan råvara och industri måste eftersträvas.

Moderata samlingspartiet har därför i en motion som följts upp med en reservation till det aktuella betänkandet föreslagit en ändring av 136 a § byggnadslagen som gäller prövning av fiberförbrukande industrier. Vi gör det med anledning av att lagen konserverar industrins befintliga struktur och försenar den strukturomvandling som vi talar om här, vilket försämrar vår internationella konkurrenskraft. Efterlevnaden av lagen i dess nuvarande form beträffande råvaruförbrukning och produktion kan inte kontrolleras, varför den ur rättssäkerhetssynpunkt är otillfredsställande. Jag kan nämna att en svensk industri som vill öka sin förbrukning oftast får nej. Däremot kan en i utlandet baserad industri köpa hur mycket råvara den vill i det här landet. En svensk industri som inte får etablera sig här i landet har möjlighet att etablera sig i ett grannland och föra ut råvara ur landet utan att på något sätt överträda bestämmelserna.

Vi hävdar att en effektiv kontroll av lagens efterlevnad förutsätter att den kompletteras med ett flertal regler som dels medför ren planhushållning för hela skogsnäringen – det är dit socialdemokraternas politik kommer att föra –, dels medför omfattande byråkrati.

Problemet är också – det är därför vi skulle vilja ha en samlad skogspolitisk debatt över hela fältet – att om man reglerar *en* näring så riskerar man att mycket snabbt få reglera också andra näringar, som berörs av den näring som man börjar reglera. Det framtvingar successivt motsvarande utveckling inom andra näringsgrenar. Detta leder till ett planhushållningssamhälle, i förlängningen ett rent socialistiskt samhälle.

Därför är det förvånande att utskottsmajoriteten – även våra borgerliga bröder och systrar – går med på denna skrivning i jordbruksutskottets betänkande: "Utskottet anser det för sin del inte rimligt att statsmakterna i det läge som f. n. råder inom skogsnäringen skulle avhända sig ett så viktigt industripolitiskt styrmedel som den nu aktuella prövningsregeln." Man talar alltså om styrmedel.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen nr 3, som behandlar just 136 a § byggnadslagen.

Så några ord till Svante Lundkvist i den debatt som han förde. Som jordbruksministern mycket riktigt sade finns det toppar och dalar i konjunkturen. Men när man hör Svante Lundkvist och andra företrädare för den politiska sidan verkar det som om skogsnäringen skulle lösa alla problem i det här landet.

Svante Lundkvist påstod att bristen på råvara har gjort att landet har förlorat 4–6 miljarder. Jag är glad att han nyanserat siffran. Jag har sett referat där han har använt betydligt högre siffror. Men låt oss säga 4–6 miljarder. Jag hävdar att det i många fall hade varit omöjligt att marknadsmässigt plocka ut de där miljarderna.

Jag roade mig med att gå tillbaka och titta i Svenska Cellulosa- och pappersbruksföreningens årsskrift. Jag bara konstaterade hur läget var för olika branscher som man talar om. Tidningspapper har en minskning av

försäljningen och problem på marknaden. På massasidan går en stor del till lageruppbyggnad. Massalagren 1981–1982 ligger i dag över normallagren. Vi håller i dag på att bygga upp massavedslager, alltså råvarulager till cellulosaindustrin av ganska stora mått. Det är det faktiska läget.

När vi skall diskutera skogspolitik skulle man, som jag sade, vilja ta upp hela fältet, dvs. även marknadssidan, avnämarsidan. Den glömmer herr Svante Lundkvist som alltid i de politiska debatterna, men han borde tänka litet längre och även se hur avnämarsidan ser ut i dag. Det är inte långt till EG, till våra västeuropeiska stater, och om han såg situationen där kanske han skulle kunna nyansera sina påståenden litet grand.

Svensk skogsnäring är i den situationen att vi av olika skäl har svårt att variera avverkningsarna. Jag kan bara ta några exempel. Avverkningskapaciteten är mycket svår att svänga. Vi hade större möjligheter tidigare. Arbetarskyddslagarna är ett skäl. De sätter stopp för ensamarbete i skogsbruket. De ensamma gubbarna som man tidigare kunde plocka ut under högkonjunkturen har mycket svårt att göra några insatser. Man får helt enkelt inte jobba själv.

Vi har problem på arbetsmarknadssidan. Om man drar konsekvensen av detta måste slutsatsen bli, att skall vi ha en jämn och kontinuerlig avverkning – vilket gäller enligt de socialdemokratiska förslagen – måste också industrisidan hjälpa till att bygga upp sina lager. I lågkonjunkturerna måste de öka sin lagerhållning för att ha att ta av i högkonjunkturerna. Så var det förr om åren, men i dag – med ett ränteläge som innebär höga kapitalkostnader – är industrin mycket ovillig att bygga upp sina råvarulager. Det är billigare och enklare att låta skogen stå kvar hos bonden och kritisera när man inte får fram virket och bonden inte har någon chans att ta hand om det.

Jag tycker att man skall vara mer rättvis och nyansera sin diskussion mer än som görs här. Jag vill sluta, herr talman, med att än en gång yrka bifall till den moderata reservationen.

Anf. 145 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Nu gjorde herr Lorentzon sig skyldig till samma trick som jordbruksministern gjorde när jag inte hade någon replik kvar, nämligen att försöka blanda bort att det var åren 1979 och 1980 som vi gjorde förlusten. Vi hade de goda avsättningsmöjligheterna och fick inte fram virket. Det är bara att läsa i regeringens egen proposition från i fjol, som industriministern lade fram, och där han själv konstaterar att det förhöll sig på det sättet.

1981 var ett sämre år. Men vi kommer att få nya, förhoppningsvis goda, konjunkturer. Då är det fråga om vilka instrument vi har för att, i ett läge där vi ständigt och långsiktigt löper risken att ha brist på balans mellan tillgång och efterfrågan på virke, få fram de betydelsefulla marginalkvantiteter som t. o. m. jordbruksministern i sin proposition verifierar som viktiga att vi får fram. Då kan man inte handla så kortsiktigt som Sven Eric Lorentzon och jordbruksministern vill då de sade att i fjol hade vi lågkonjunktur, nu har vi inte mer än 65 % utnyttjande av produktionskapaciteten i massaindustrin.

Just nu behöver vi inte ta fram det här virket. Vi måste vidta åtgärder för att mer långsiktigt skapa garantier för att vi inte – oupphörligen och på nytt – hamnar i situationen att vi förlorar många miljarder. Skogspolitik är ingen dagspolitik utan en långsiktig politik.

Nr 168

Måndagen den
7 juni 1982

Skogspolitiken

Anf. 146 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Jag skall ge ett mycket kort svar till Svante Lundkvist. Jag tror inte på era förslag när det gäller planering, planhushållning och sådant. Problemet är att socialdemokraterna, under de senaste åren då de satt i regering, införde vissa industristöd – överbrygningsstöd. Då sattes marknadsekonomi ur balans, och det lider skogsnäringen fortfarande av. Vi är ännu inte i balans. Förr reglerade man tillgång och efterfrågan på ett annat sätt, men det stödet slog sönder hela skogsnäringens och skogsindustrins planering och normala konjunkturcyklar för hanteringen.

Anf. 147 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag kan begripa om det skulle smaka bra, för den som är skogsägare, att totalt kunna låta marknadskrafterna styra utveckling och prisbildning – om man befinner sig i en situation där man har brist på balans mellan tillgång och efterfrågan och vet att man har det på lång sikt.

Om man resonerar på det sättet kommer svensk skogsindustri, och därmed också svensk ekonomi, att få oupphörliga bekymmer och besvär med att klara den här hanteringen, det kan jag försäkra herr Lorentzon. Om vi skall komma till rätta med de här problemen måste vi hitta möjligheter för en samverkan mellan staten, skogsägarna, skogsindustriföretagen och de fackliga organisationerna. Denna samverkan måste gå ut på att enas om på vilket sätt vi skall utnyttja de råvaruresurser som står till förfogande, så att vi inte riskerar att på nytt hamna i samma situation som vi nyligen befunnit oss i, och fortfarande i viss mån befinner oss i – en planlös utslagning av skogsindustrin, därför att vi inte ens i högkonjunktur får fram den råvara vi behöver för att klara skogsindustrins försörjning.

Anf. 148 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja vända på Svante Lundkvists påstående om en planlös utslagning av skogsindustrin. Jag skulle vilja säga: Ett planlöst bevarande av viss skogsindustri.

Det finns nämligen en överkapacitet. Vi bevarar i dag orationella enheter, och det var det jag avsåg när jag i mitt inledningsanförande talade om behovet av en samlad skogsindustri.

Jag kan inte göra mig fri från, herr Lundkvist, planhushållningens förödande verkan. Man kan se den i vissa andra stater. Man kan konstatera att ekonomin inte har blivit bättre där man har den planhushållning som er politik skulle föra oss in i.

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 168

**Måndagen den
7 juni 1982**

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

22 § Kammaren åtskildes kl. 23.48.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert